3

कादंबरीकथासारः

पत्रै२२समग्र

॥ॐ॥ श्रीगणेशायनमः॥ श्रीईश्वरायनमः॥ करबदरसदृशमखिलंभुवनतलंयत्प्रसादतः कवयः॥ पश्यंतिसूक्ष्ममतयः
साजयतिसरस्वतीदेवी॥१॥ अक्षाकविर्नवकृत्यपः तायन्नसरस्वती॥ द्विकारइवअज्ञंद्वितीयनामविश्रुतः॥२॥ वेदवेदा
गविदुषः सर्वशास्त्रार्थवेदिनः॥ जयंतनाम्नः सुधियः साधुसाहित्यतत्ववित्॥ सूनुः समभवत्तस्मादभिनंदइतिश्रुतः॥ काद
विस्तारसंधानखेदालसधियंप्रति॥ तेनकादम्बरीसिंधोः कथामात्रंसमुद्धृतं॥ चमत्कवितिदिश्यानामपुरीचेत्रवतीतटे॥ यापु
ण्यकर्मणांतेजः फालिनाद्यो रिवास्पदं॥ रेजेरत्नगृहज्योतिर्जालैरिंद्रायुधप्रभैः॥ तस्यांनिजभुजौर्येणविजितारातिमंड
लः॥ आसीच्छूद्रकइत्यस्यश्रीमान्राजाप्रकृतिनापहृत॥ अष्टानांलोकपालानांस्तरणंविभ्रद्दधिपंकजा॥ धर्मैदानंदयन्नाभिनंदमा
नमचौदयः॥ सप्तदिनौविनिर्जित्यचतुरंबुधिमेखलांसविवर्धिततद्भावस्तूर्यमानाम्नायथासुखं॥ तेनानुदेर्जितजैनैरन्योन्य
मविरोधिभिः॥ विनोदैरनयीयतनवयस्सिवासराः॥ तस्यचानन्यलभ्यानंसुखानामाधारहृष्टमनः॥ यत्नोपिसुरतन्नकाडाभवा
नुरूपभवनः॥ प्रयत्नेनापिनावाप्तिसायोविश्विपभेषुणा॥ रंजुंप्रश्नाकयातस्यहृदयंचनुरेवता॥ अथवाह्यागणस्थानत
स्थितंतंकदाचन॥ प्रस्यप्रश्नयप्रकाप्रतीहारीव्यजिज्ञपत॥ इराजुपायनीकृतपञ्जकमाम्नयचेष्टितं॥ चांडालदारिकाका
चिदागतादर्शनार्थिनी॥ श्रुत्वातत्क्षणपराणरस्यपुरवमाला कर्मांत्रिणः॥ सम्रादिदेशतांराजाकोदोषः प्रविशत्विति॥ निजेन
लक्ष्मणालोकस्पर्शापापरिहरंत्यथा॥ मातंगकन्यकावीक्ष्यदनुज्ञातप्रवागता॥ तयान्वसहहस्तस्थसमुक्तःस्वर्णपंजरः॥ च
क्रवर्तिसभाकारंबाडालहस्यविरोचितः॥ प्रविशंतीतुतांदृष्ट्वाकन्यामद्भुतदर्शनां॥ परंविस्मयमापन्नः शूद्रकश्चेतस्यचिंत
यत्॥ इदंतत्पावितर्कातिरिमेलावण्यसीकराः॥ पार्वत्यामपिनप्रादुर्भावितन्नासीपिवाकथा॥ मेनकामिवपश्यामिन्दृनमंत

राम
१

मायया॥ अन्येयं देवता कापि मर्त्यलोकमुपागता॥ इत्यादि चिंतयत्येव सा प्रगल्भवनितेव तं। प्रणनाम महीपालमनाकुलचित्तेन॥
ततः क्षितितलन्यस्तजानुः प्रणतकंधरः॥ लसुभयकरासक्तपंजरः स्थविरोऽब्रवीत्॥ वैशंपायननामायं रत्नमद्भुतं शुकः॥ रत्नानां
नामास्पदं देवो जगत्योदधिरिवापरः॥ इत्यादरेण नः स्वामिन्नुद्दिश्यायमुपहृतः प्रसादः क्रियतामस्यां विज्ञः परिस्फुटं॥ इत्युक्त्वा
सोऽवतारयत् पंजरं महीपकुट्टिमे॥ विनिधाय पुरापीनं स्वप्रश्रयमपसरत्॥ इंगितज्ञा पुरोहारी विहितद्वारसंपुटं॥ अकरोत्पंजरं त-
स्मान्निर्ययौ स विहंगमः। उन्नियम्य दक्षिणं पादं जयशब्दमुदीरयन्॥ प्रयुक्तवेदमंत्राश्रीरिमामार्यामपाठयत्॥ स्तनयुगमश्रुस्नातं स-
मीपतरवर्ति हृदयशोकाग्नेः। चरति विमुक्ताहारं व्रतमिव भवतो रिपुस्त्रीणां॥ तामाकर्ण्य महीपालो विस्मयोत्फुल्ललोचनः॥ कुमा-
रपालितनामानं प्रधानमात्यमब्रवीत्॥ दृष्टं भवद्भिरत्याश्चर्यमीदृशं श्रुतमेव वा॥ तिर्यञ्चोऽपि वयः सोऽयं यो मनुष्येषु दुर्लभः॥ अप्रस्तावप्र-
नमस्कारे मातंगजनसंगतिः॥ मातंगेषु च कन्येयमिति चित्रपरंपरा॥ अमात्यस्त्वब्रवीदेनं सर्वसंस्कारकारिताः॥ भवंत्यतिशयाः
प्रायः प्राणिनां कोऽत्र विस्मयः॥ एतानि तानि लिंगानि परलोकानुमापकानि। तार्किकैः प्रतिपाद्यंते लोकायतनिराकृतैः॥ विचित्रा
वेधसः सृष्टिर्विचित्राः कर्मवासनाः॥ विचित्रास्तद्विपाकाश्च विचित्राः कालपर्ययाः॥ इत्यादिशुकसंबद्धकथाविच्छेदकारणं॥
उच्चचार गभीरोऽथ मध्याह्नपटहध्वनिः॥ बहिः प्रवृत्त्युतामस्यास्तु स्वभावसद्यादिकं॥ अयं च मंतरं पंजरस्थस्तपः प्रवेश्यतां इत्या-
दिश्य प्रतीहारीं सा भामिनीं महीपतिः॥ विससर्ज च राजन्यचक्रं सेवार्थमागतं॥ ततः कृतात्यव्यायामः स्नातः पूजितदेवतः॥ कृता-
ह्निः कृतविप्रार्थी भुक्त्वाथ व्ययगृहं ययौ॥ तत्र पर्यंकमारुह्य ध्यालेवर्कि मपि स्थितः॥ तमेनं शुकसंपुटकमानाययत्पुनः॥ तं च
कंचुकिनानीतमादेष्टुं सुखवादिकं॥ पप्रच्छ कौतुकाविष्टमनाः वृत्तांतमंतरं॥ वैशंपायन कौतुकं कजातः क्वोषितस्त्वं॥ कु-

४
का० २

तस्य मिदमीक्ष्णोकलापास्त्रादिकौपालं। अपिजातिस्मरः कोपि भवान्मुनिमिमं गतः॥ नहस्यति श्रयआक्षिरियतीपक्षिजातिषु। केन
वा भवतो नाम कृतं विप्रजनोचितं॥ इत्थं तान्प्रभिधानानिकुतोऽस्य जनवेश्मसु। कथं च फलसंपर्क इत्थं वा कथमागतः। इति कौतस्मै नहन्यात
मात्मनो वक्तुमर्हसि। इति पृष्टः स्थितोपि स न च कुमानपुरःसरं। हणां बुधान्मुसंधायस्थ कोवक्तुं प्रचक्रमे। देवविंध्याटवीतावनवस्त्रितय
श्रगता। सर्वोपरपयोराधिवेलासंस्पर्शिष्याप्तिना॥ यदकदेरकंडलगंडेमदलितद्रुमे॥ उषितोदंडकारण्यप्रसंसीतौ रामलक्ष्मणौ॥ त
त्रागस्त्यमुनेरासीदाश्रमः प्रथितो नामतः। तोयपाम्बुजाकरदिग्धजलसेचनीर्णितदुमः। तस्यापि पंकजे पंपानरूप्रमात्तमुन्यजतं सरः॥ सीता
करतलोच्छरनपूर्वपाम्भरणोन्नतं। तस्यासीत्पश्चिमे तीरे जीर्णः शाल्मलिपादपः। आनंदपरिणामांगं चा महव्योमादिंगतुरः॥ तास्मि
न्नातकुलायनिवीतभीतानिकुंजिने॥ विहंगमसहस्राणि निवसंति निरंतरं॥ दिवातान्यपि निर्गत्य प्राणयात्राभितस्ततः॥ कृतयोगत्स्व
नीडेषु सुखं रात्रिषु शेरते। तत्रैव वजव्सती अस्मत्पितरौ मम॥ जातौ हमेकतनयोपयोर्वयसि पश्चिमे॥ उदेकुमसमर्थासीतावप्र
सवच्छेदना। तयैव पंचतां नीता जननी मे दुरात्मनः॥ जायाविरहदुःखोपि तातः पुत्रे तदातुरः॥ शोकमुत्सृज्य मत्प्राणपोषणे यत्नमग्र
हीत॥ नपपावकन्यचिंतु मात्मनः प्राणहन्नये॥ मां वक्षसि निधायास्ते नोदपंदिवानिशं। अन्यपत्रत्यथानीतफकं ऊंछष्टफलं तु
ना॥ मदायायनप्रिष्टेन सोकरोद्वृत्तिमात्मनः॥ अतिक्रामति कालेयं किंचिदुद्भिन्नपक्षतौ॥ तातवक्षःस्थलस्थेपि मय्युद्भुयनलात्त
से। अथ कस्मादेवसंभ्रांतां मृगपक्षिकुलश्रुतः॥ अस्तलत्तोंऽस्मिन्नत्तवेयमहंदुमे। ततस्तातोमम किंचिदुत्क्रम्य शिरोधरां कृत
हलाव पाचनतुर्दिक्षु विक्षिप्तवानदृश। अथयातयमसंख्यातकिरातपरिवारितं॥ वनेषु व्यासेनानमापतन्मृगयारसोत्सु। ततः पीत
मिवात्मानमवलत्वातामिव प्रात्मतिं। परित्रत्रामिवारण्यमयेनाऽमकंतपयं। हतप्राणिसहस्रौघैः सवकुभिरन्वितैः। मुक्तांदिवत
द्वाघोमहारापमप्रयंत॥ सेनापतिर्दृष्टि... सरसी रमाद्भुत। हारणविशुद्धप्रपीत्वा

कलx

राम
२

पः

पः प्राप्य वात्सल्यमालिकाः। पुलिंदैः सह सेनानीः स्वग्रामं यथागतं ॥ एकोजरत्पुलिंदस्तु पापस्तत्र विलंबितः। प्रांशुर्भयंकराकारः ह
तां तस्यैव किंकरः। अजातापिक्षितप्राप्तिरस्तु रतत्पृष्ठश्रमः। यमदूतीमिव ह्यंसदेतत्र शाल्मलीं। सद्गुरवोहतामस्य जाननप्रोपम
लातरोह॥ ज्ञात्वा तान्ध्यवसायोपियन्नमारोहणोकरोत् ॥ ततो हमस्य मन्त्रासाचि पर्यासितमानसः। आविशंपितुरुत्संगे तस्य हा हतवि
ग्रहः॥ सतु पापस्तमास्ह्य तरुनीडनिवासिनः। हलाहलायथाप्राप्तिशुकान् समाव पातयत्। अमेणासद्गुरन्चारस्ता तस्यापिपक्षि
राधरां ॥ वर्त्तंते च विदेपन्हितौ किंतज्जीवितं। तदसामनन्तक्षोकोनामपत्किंचनचेतसि। केवलं सहजातेन भयेनैवास्मि विह्व
3 लः॥ ततो हं पितुरुत्संगाद्विनिर्गत्य समाध्वसा॥ अंतरं तरुपर्णानां पर्णानां तर्णमाविशं। पापः सोप्यवरुह्याथ शाल्मलेर्वृत्ते
वर्त्मिनः। शुकान्नातास्तनादायमाधानुसरन्नगात्। अहं विधिनियोगाद्वृतिनैः कृतकारिणा ॥ जीर्णपर्णसवर्णत्वान्नदानैनैव
वधारितः। ततो दूरमतिक्रांते तस्मिन्दासरुणकर्मणि। सज्जातजीविताशोहं पिपासापर्यवाक्षत। अनुद्धुयनसामर्थ्यात्पदात्मावेच
यथा तथा॥ पुंपापुलिंनपर्यंतं गंतुमैच्छं पिपासितः। तच्चापि वेनिसत्सा हः पतन्मुकुलितेक्षणः। तमेव पापकर्माणं शंकमानः
पदेपदे॥ चिरमाता ततैताते तिष्ठोव न्वं तवत्रिभिः। प्रापीराघ्यासपमानो हमतिष्ठमितानिष्ठुर॥ यस्मादनतिदूरेऽथ सरसस्त
पसांनिधेः। निर्वृत्त स्वैप्राजात्तस्य जाबालेराश्रमो मुनेः॥ ततस्तस्य सुतस्तस्मिन्सरसि स्नातुमागतः॥ हारीत नामा मां तत्र त
दवस्थमलोकयत्॥ कांडे केनापि पापेन पातितः शुकशावकः। कुलाय्यन्तो पतीत्येवं कृपया मां करेऽग्रहीत्॥ उपायपल
योर्विंदून्मसता प्राशयन्मुहुः॥ कृतातिकस्य काकोपादनयत्पितुराश्रमं॥ सोमार्थसत्समहारीतं ताते ह्येवमपृच्छत॥ पदं स्थिरमिव क
हे हृदि मे जीविताशया॥ नीडाच्युतः समानीतो मया विहगपोतकः॥ इति पित्रे प्रणम्यासौ पाति स्थमामदर्शयत्। ततः प्रजागत्तमद
मांत्वा दिव्यपितामहं॥ महात्मभिः परिवृत्त सान्तु वां पैरपोधनैः॥ जराधवलतामूर्द्धाना धामाधसरतावहिः॥ अनीतस्फुटसंलग्न

शरावयवाहृतिं ॥ सतु मां हारीतमुद्दीप्यस्मयमाोद्भवावदत ॥ इदं हि भुजपते नेनयत्तं स्वस्यैव कर्मणः ॥ त्रिकालदर्शी भगवान्महर्द्दिव्येन च
क्षुषा ॥ विश्वं पश्यति पाणिस्थं करादामलकं यथा ॥ वचस्तदाकर्ण्य कुतूहलत्ताकुलाः समेत्य सर्वे मुनयस्तमब्रुवन् ॥ वद वत्कोयं भगवन्
जन्मांतरे किमस्य वा कृत्यमितरितं तदुच्यतां ॥ अभ्यर्थितो मुनिभिरित्यनुबंध्यमानस्तानब्रवीत् कुमारान्तां वदतः क्रियास्ताः ॥ संध्याविधायविधि
वत्स वृत्तितावधानमाकर्णयिष्यथ कथां पृथुमेतदीयां ॥ उक्त्वा तदा भगवता मुनयो निजेन कामैकमेत्य दिवसं गमयांबभूवुः ॥ हारीतस
त्तन्निकटे तेन मनोविनोदे सोस्त्रैरनीयत मयापि दिनावशेषः ॥ ॥ इत्याभिनंदकृते कादंबरीकथासारे प्रथमः सर्गः ॥ ॥ अ
थ संध्यासमाध्यंताः समाप्य मुनयः क्रियाः ॥ सुखासनः समागम्य यथास्थानमुपाविशन् ॥१॥ अथ मध्यात्ममज्ञातमितारप्रवणोत्सुकः ॥ संहृत
चापलं सर्वमासंश्च स्थिरमनास्तदा ॥२॥ कुम्भाद्धिजलवल्लो तद्धवलैरमतां चितेः ॥ सिंचन्निव करैरिंदुरुदगादाश्रमस्थलीं ॥ भगवानथ जा
बालिः सुखासीनः स्वविष्टरे ॥ वत्कतामितिपर्यंकवंधोवक्तुं प्रचक्रमे ॥४॥ सर्वेदत्तावधानास्थ शृणुतेभ्यस्तपोधनाः ॥ अस्ति पूर्वं वसंतान्
स्तावापश्चिता कथं ॥५॥ अस्त्यवंती भुसंसारे तत्मा प्रसवरमिभुः ॥ निधिसज्जयिनी नाम नगरी गुणसंपदां ॥६॥ तं वा तत्कुमरावत्यायथा
वसतय श्रियाः ॥ तेपितामपप्रपतः सुरवंतास्तु नकारते ॥७॥ यस्यां किमन्यत्कैलासनिवासरसाकृता ॥ महाकालाभिधानेन रुद्रेण स्व
यमास्यते ॥८॥ यस्यामरतमाधात् भगीरथ इव पमः ॥ तारापीड इति श्रीमान्भवद्दृष्टिथवीपतिः ॥९॥ परस्परविरोधेन विप्रकीर्णैरित
स्ततः ॥ विश्रब्धमास्पते यत्र संभवयसकलैर्गुणैः ॥१०॥ बिलसन्बुद्धिविभवैर्भंगलैर्वा बृहस्पती न ॥ अमात्यः शुकनासारम भावान्यास्त
स्य चाभवत ॥११॥ त्रिविक्रमवदाक्रम्यसर्जाप्यथवामिमां ॥ तस्मिन्नंवतीणित... निचिलेपभरवान्मो ॥१२॥ तस्याच्चपालयमाससमं
नकत्ताः प्रजाः ॥ यथा त्रिविधोमपोतानांकेविदुः रक्षमपरप्रात ॥१३॥ यथा यथाचत्तो कांक्षिन्नपितरी चान्वरजपत ॥ राजा तथा तथात्मानं

राम
३

इत्यराज्ञो भोगविस्मृतयः। असमाप्तजिगीषस्य एतावत्तु विडंबनाः। सयुवा मधुराकारस्तरुणीx

कृतान्तपममन्यत।१४। अन्नेऽपसर्पितं तेन स्वभुजेनाग्रदर्शनं॥ संभोगविघ्नकारीति पालनं संनिसात्कृतं।१५। चतुःसमुद्रपर्यंतं
विनिर्जित्य महीं सुखं। हतान्यपतया कामी कार्यं शेषमचिंतयत्।१६। विषये ख्यातिपूर्ति राजा सांचके यथासुखं। दोभर
हि हत कृत्यस्य नयनोत्सवः।१७। कलासु कुशलः कामी बुभुजे भोगसंपदः॥ नर्तने मत्ता नर्तकी डानेता गोष्ठीनते रसाः।१८।
नते चिंतासस्य यत्रास्य यारावं नाभवन्मनः। सप्रियः सुरवसंभोगभूमिस्थोपि समृपतिः।१९। सुरतमेकं तु नाम्नासीद्यल्लोकनोद्भ
वं। यथा यथा च कालेन व्यतीयायन वंवयः।२०। अनपत्यतया शोको वर्द्धते स्म तथा तथा। मुखश्वेततायमर्वस्मिन्नंतः पुत्रकद्व
केयरा। राज्ञी चिंता सबत्स्यारण्यायास्य प्राणसमा भवत्। सा नजामहिषी गौरीमभ्यर्चयितुमेकदा।२२। देवतायतनं वाह्यं यये भर्तृ
मनुज्ञया। पुरा पेवक्ष्ममानेद्धप्रसंगात्पतितं श्रुति।२३। अपुत्रस्य कुतो लोका इति श्रुत्वा च तत्र सा। एतच्छ्लोकस्यचीवसा श्रुतिः
श्रवणांतरं।२४। विवेकाकुर्वतीतस्याः परं कामपि वेदनां। ततः प्रतिनिवृत्ता सा प्रविश्य भवनं निजं।२५। वस्त्राइस्तमुखी मतापुपवि
वयकरोदसा। सखीभिः प्रार्थ्यमाना सा न स्वामभजत स्थितिं।२६। [illegible] नेदुःखमावर्तु माहारं विसस्मार न रोदनात्।। अथो
पत्तापत स्वीडा वार्तां पद्गिनानृपः।२७। प्रविश्यांतःपुरं प्राह सैरमेनां प्रसादयन्। प्रियेकिमिदमारब्धं रुद्यते किमकारणं।२८।
नवपानसं तोम्यनुस्वनुमतः कदाचन। अन्योपि मनसुखापेक्षी मदधीनात्मजीवितः।२९। कस्तवोत्पादये मन्युं यस्मै कुप्यसि
सुंदरि। इति पृष्टा यामानपि यदा नोवाच किंचन। तदा विदितवृत्तांतं तस्तत्सख्यान्यमतिः कृतः। तेन व्यतिकरेणाथ सोपि दुःखमप्ना
यतः।३१। सरोदवत्तासिन्यस्तमस्ता व्यदयितमुखः। चिरकाद्दिवा नि:श्वस्य पुनरप्युन्मीलयन्ने।३२। जगादगद्गदं राजा महिषी
मुपसांत्वयन्। समापि नान्वेदं देवि चिरं स्वान्ते दुःसहं।३३। कुतोतिहृदयं चिंता कि प्रतीकार रोगवत्। विफलं वस्तु के राज्यं विफल
ममसंपदः।३४। विमलस्मरसंभोगादि फलमस्मज्जीवितं। कुतोस्माकमभाग्यानामियत्यो भोगसंपदः।३५। यदृत्वा मत्तवोत्संगं वात्सका

यत्पमंडितां॥ वां लक्ष्मीं उन्नकंकिंचित्किमप्यव्यक्तमालपन्॥३९॥ आत्मत्यति सुतः कुर्वन्कदाभेयायकर्मणः॥ इत्यादि विलपंस्तस्मिन्वाष्पव्या
४ कुलितलोचने॥३८॥ सुधनानाम्राज्ञीनामावाज्ञीं सत्त्वमाययौ॥ निरपत्यः कृतः सोपि राजेव स्ततवेथमा॥३९॥ तस्याप्यनेन शोकेन गन्धर्व
श्रोदत्ति गेहिनी॥ सतु स्वामिगतं दुःखं संस्तुत्वा नित्यवधारयन्॥४०॥ तदुःखापनयोपायप्रवणोऽथीरमब्रवीत्॥ कथीरप्रकृतिर्देवः कोयंत्वं
त्वचिंतिता॥४१॥ शोको बाधकास्मान्मतोहृदयेनमयाहतो॥ यदीक्षस्त्रीस्वभावेनदेवीचिंताचतांगता॥४२॥ तत्किंप्रलंवक्त्र्येव सुतार्थं देव
स्परोदितुं॥ कोयं दिष्टोहितप्रातिपरिहारक्रियाक्रमः॥४३॥ यतःपोलदत्तान्यतरस्ततनिःस्वस्यते चिरं॥ यदिकुरवस्थितिः सैरयमनपत्यता
न च॥४४॥ बुद्धिराधीयतां धर्मे धर्मात्सर्वमवाप्यते॥ दीयतां वसु विप्रेभ्यः पूज्यंतां सर्वदेवताः॥४५॥ प्रवर्त्यंतां प्रपावापीः खन्यंतां सलिला
शयाः॥ नास्ति नाम जगत्यस्मिन्पुरुषार्थैः सवक्ष्मनः॥४६॥ यो धर्मनिरतैर्धीरैस्ताहि धर्मेणाधिगम्यते॥ इत्यादि वचनासेकमाकर्ण्य
विगतज्वरो॥४७॥ उभावप्यपूर्ववत्सर्वां दंपती चक्रतुः क्रियाः॥ ततः प्रभृति दानानि जपहोमतपांसि तौ॥४८॥ चित्रापणकुर्वस्तं तां सर्वां विस्म
यंतौ ततः प्रजाः॥ कदाचिदथ भूपालः स्वप्ने परमनोहराकारं॥४९॥ विलासवत्याः वदने प्रविशंतं सरवंडितं॥ तथा मनोरमां नाम श्रुतवना
स्य गेहिनी॥५०॥ स्वप्ने सपुंडरीकं काकाम्यपितेनप्यतोक्षत॥ अन्येद्युः स दयो मानो मंगलाचारपूर्वकं॥५१॥ तं स्वप्नं कथयामास श्रुतवना
मायमपतिः॥ सानंदः सो प्रधानोत्पन्नं स्वप्नं सर्वा स्तोमनोरथाः॥५२॥ अचिरात्सा प्रसूते देवी पुत्रं च स्तौदुसुंदरं॥ दिने समयं पत्नी तेपुकेपु विज
५२ नामयदात्रीं महिषी सत्यवती प्रसूतमहानासी नरेश्वरः॥ ताभ्यः प्रादात्सवांमाशि चित्राण्याभरणानि च॥५४॥ प्रसन्ना गर्भ तिगे श्रुतवके पुत्र
मुदेतरां॥ श्रुतवनासाथ वोवाच हर्षोन्ता सुफुल्ललोचनः॥५५॥ चक्राश्चातकोमेघनिवसप्तसवचामृतान्॥ प्राप्तेथ दशमे मासे देवी सुत
मस्त तसा॥५६॥ कर्णाच वंजगत्सर्वं परिहर्षमिवाभवत्॥ राजा महोत्सवानंदपात्रमुदाहृता॥५७॥ दत्वा तोके पु भातिमसत्रिवि राम.
क्रमवर्द्धितं श्रुतवनास्तु राजानंदकंठजनकानिहिप्यं॥५८॥ अतिस्तुमात्सलिका वामंतावुमावपि जग्मतुः॥ ततो दर्शयितुं पुत्रं सकतार ४

गकुमरत्वं ॥५९॥ इंदोरुदयरागार्द्रं नवबिंबमिवोदितं ॥ शुकनासोनिसृष्टांगानेकैकं निपुणं क्षिपोः ॥६०॥ हस्ते स्वपाल्लमालंब्य
न्नगर्भमभाषत ॥ अयं धैर्यमदंदच्चक्रमियमुर्वीं दमं बुजं ॥६१॥ पश्यपवात्तस्य चिह्नानि हृष्यंते चक्रवर्तिनां ॥ योसौ च दृष्टयाद्
ष्टः स्वप्ने देवीमुखविशन् ॥६२॥ स एवायमिहोत्पन्न इति मासं प्रायच्छथा ॥ अपत्यदर्शनानंदसुधाप्लाविनयोस्तयोः ॥६३॥ शु
कनासगृहे दृष्टात पुत्रोत्पत्तिमभ्यधात् ॥ शुकनासः मनोरमाभीत्तामालिलिंगमहीपतिः ॥६४॥ उत्तरीयं जहारास्य स्पृष्टवापिपत्र
मिवस्वयं ॥ ऊचे च नैनपदेपदे सुरकस्योपरि नः सुखं ॥६५॥ इमे तोपलितानि त्वं तु हिनेसोमरश्मयः ॥ मा छिंदेवं समारब्धं चिंता
नुगुणामावयोः ॥६६॥ सहैव पन्नतानीतो यदावा सुखदुःखयोः ॥ ततस्तत्परवैस्तैरपूर्वरीतातानिःस्वनैः ॥६७॥ सिंदूरघनसारा
दिक्षोदैः कुंकुमकर्दमैः ॥ अनपेक्षितनीचोच्चमवर्णत्तदा ॥६८॥ केलिः प्रववृते कापि राजगेहे महोत्सवे ॥ राजा तु स्वगृहे
त्ति विमर्द्दं वीक्ष्यतां दश ॥६९॥ शुकनासगृहं गत्वा द्विगुणं तमकारयत् ॥ कृतेषष्ठीजागरके मादौ कृत्ये षष्ठी प्रजागरे ॥७०॥ विलासव
त्याः स्नातायां शुचौ बालकुपस्थिते ॥ प्रशस्तेहनि देवज्ञैरनुज्ञातो महीपतिः ॥७१॥ स्नातः सुवर्णालंकृतं पूजयित्वा द्विजोत्तमान्दास
प्रसमाननिवासांसि वर्षिन्यपरिजने क्षिपोः ॥७२॥ चंद्रापीड इति स्वप्नसदृशं नाम निर्ममे ॥ शुकनासोपि संपूज्य विप्रान्विप्रजनोचि
तं ॥७३॥ वैशंपायन इत्याख्यस्सूनोर्नामव्यधात्तदा ॥ क्रमेणवर्द्धमानोथ कृतचूडादिमंगलः ॥७४॥ चंद्रापीडो भवत्पित्रोः परमुत्सं
गरंजनः ॥ आकारेणं तु तुल्येन मधुरैर्बालवल्गितैः ॥७५॥ अथ नवर्षीयमातापित्रोर्बहुरसं तयोर्मनः ॥ प्राप्तेयसमये विद्यागृहम
कारयत् ॥७६॥ चंद्रापीडस्य नगराद्बहिर्वृक्षगुणान्वयः ॥ कृते पनयनं चैनं काले तत्र जनोचिते ॥७७॥ तत्र स्थले शयद्राजा विद्या
धिगमसिद्धये ॥ तर्कव्याकरणाभिज्ञान् धनुर्वेदविशारदान् ॥ दंडनीत्यादिनिपुणानाचार्यान्पर्यकल्पयत् ॥ शुकनासोपि तं
पुत्रमुपनाययथाविधि ॥७९॥ राजपुत्रानुगं चक्रे विद्यागृहनिवासिनं ॥ राजपुत्रस्य चागमद्दृष्टुं तं गुरुगृहे स्थितं ॥८०॥ प्राक्षिप्ते तौ

तनि २९

सतन्मात्रानेन मानाय्य प्रकृष्टं ॥ राज्याभिषेकं प्रावर्धिष्णुराजपुत्रः कृपाग्रधीः ॥ ८१ ॥ समुद्रव्याप्तितो विद्याः सर्वाभ्यस्ता भ्रवाग्रजात ॥ सर्ववादि
ष्ववक्ता ॥ [illegible] सर्वशास्त्रेषु कोविदः ॥ ८२ ॥ प्रौढः कलासु सर्वासु दक्षः सर्वेषु कर्मसु ॥ सर्वेसंध्यहरेषु सोऽभूद सर्वत्रत्क्रमः ॥ ८३ ॥ सर्वभा
ष्वस्वतानुज्ञः सर्वभाषासु सर्ववित् ॥ क्रमेणावर्द्धमानश्च स [illegible] यौवनमसेवत ॥ ८४ ॥ कृष्णमेवत दभ्यास [illegible] सर्वांगसौष्ठवः ॥ व्रत्तवा
दुःपीनांसः पृथुवक्षास्तनूदरः ॥ ८५ ॥ गंभीरनाभिर्हृष्टरोमस्तंभः करितीगतिः ॥ [illegible] सपूर्णतिविंवमिवाम्बतः ॥ ८६ ॥ गुणैर
स्येरन्यत्र परी रूपसंपदोरवात् ॥ अथ राजा सुतं तु भ्रक्तार्थगुरुवेश्मतः ॥ पुत्रकनामगिरागे[illegible]नेतुरूपचक्रमे ॥ सबलाहकनाम
नामाह्वयस्यजिनोपतिः ॥ ८८ ॥ पुत्रो[illegible] प्राप्तपुत्रमानेतुं स्वतमंगतं ॥ तर्थे[illegible] प्रयासमवाजिनं ॥ ८९ ॥ जितेन्द्रैः स्ववस
तैस्तैरन्यस्तुल्भैर्गुणैः ॥ सहस्रराजपुत्राणां विनीतं वाद्य प्रातिनां ॥ ९० ॥ [illegible] यतंतेनैव सहपुत्रानुवर्त्तिनां ॥ बलाहकस्ततो गत्वाभि
धागहताम्पदा ॥ ९१ ॥ अश्वादीन्दज[illegible] नामवर्मादरं ॥ [illegible] राजा[illegible]पतामिति ॥ ९२ ॥ सनर्मायत्र[illegible]राज
पुत्रान्प्रवेदयत् ॥ ततो बलाहकारख्यातं [illegible] दिगुणगौरवात् ॥ ९३ ॥ राजपुत्राः प्रणोमुस्तं गुरुस्त्वमिवामराः ॥ पर्यायारत्नज्योतिर्भिर्जीने
तेंद्रासु अप्रमं ॥ ९४ ॥ इन्द्रायुधं प्रवेश्याथ पुनराह बलाहकः ॥ [illegible] रत्नमयेन्निजं ॥ ९५ ॥ पारसीकाधिपतिनादेव
त्योपायनीकृतं ॥ वंशापीडस्तुतं वीक्ष्य तुरगमनुत्तमं ॥ ९६ ॥ परं विस्मयमापेदे च स्वैवमचिंतयत् ॥ हृदयं मे ब्रवीति तिनेषसंपद
रंगमः ॥ ९७ ॥ कोपि केनापि [illegible] तुरगतां गतः ॥ अयोनिजत्वात्तेयमितः [illegible] ॥ ९८ ॥ [illegible] किल [illegible] कन्यारूपेण व
ड्वाभवत् ॥ गतत्मतीदमुच्चैःश्रवसि [illegible] ॥ ९९ ॥ तेजसामाकृते वौ [illegible] बाजिषु ॥ इति [illegible] वत्तादृ
कासमर्पितैः ॥ १०० ॥ कुसुमस्नातं वारकुंकुमैः [illegible] ॥ [illegible] वंदिभिः स्तुतः ॥ १०१ ॥ वैशंपायननामास्त्व
मात्यायकुमारः ॥ [illegible] मित्रमस्त्वयं ॥ १०२ ॥ [illegible] तत्वदन् ॥ सद्रापुत्र[illegible] राम ५

चंदैर्नेतेयमिवाच्युतः ॥१०३॥ अपि त्रिजगती कृत्स्नं मे त्वदंतर्गतामिव ॥ सर्वे प्रीणायनः सोथ निर्गत्य भवनात्ततः ॥१०४॥ राजपुत्रैः परिवृ
तो विवेश नगरीं ततः ॥ तमभ्युत्पुरतः काले राजमार्गे प्रयातं दद्दृशुर्युवत्यस्तत्कालं धौतवातायनस्थाः ॥ अपगतसुरलज्जाः संभ्रमोत्तं
पितांशुकाः स्मरजनितविकारैर्लोचनैर्वर्द्धयन्त्यः ॥१०५॥ ॥इति कादंबरीसारे द्वितीयः सर्गः ॥ ॥ स प्राप नृपतिं पूर्वमवतीर्य तुरं
गमात् ॥ राजधानीं ससैन्यानीः सर्वैः प्रणाय्यमानो विप्रकालात् ॥१॥ स प्रविश्य सभामध्ये हर्षबाष्पार्द्रचक्षुषा ॥ न्यस्तजानुः क्षितौ मूर्द्ध्ना ववन्दे चरणौ
6 पितुः ॥२॥ आलिलिंग सुतं राजा चुचुंब शिरसि द्रुतं ॥ गतः सुमेघ उत्संगे सत्तु स्मरणाद्युपविश्य तां ॥३॥ द्रष्टुं पुनः पुनः प्रमुक्तस्नेहेनापि सस्तु
जां ॥ विसृष्टे प्रमुकुः स्थित्वा मातरं वंदितुं ययौ ॥४॥ तां स्तुतां ताकनानंदन्तस्त्री रपयोधरां ॥ प्रणामजननीः सर्वा नंदयामास वंदनैः ॥५॥
अभिनंदन्ननुज्ञातं ताभिरवतारणामंगलं ॥ शुकनासमथ द्रष्टुमयासीत्तस्य मंदिरे ॥६॥ द्वारि वाजिनमुत्सृज्य प्रविश्य प्रश्रयेण तु ॥ पितृवत्स
णनाम सौम्योतिनम्रेण दीनोस्य प्राञ्जलिः ॥७॥ नमंतमेनमुत्थाय स्वयमुत्थाय सादरं ॥ शुकनासस्तु जग्राह कंठे पुलकिताननः ॥८॥ कृतयत्ने
पिनाध्यास्त चास्मै चामीकरासनं ॥ चंद्रापीडः क्षितौ वक्षस्यन्यपरिच्छदाताथतः ॥९॥ शुकनासश्च मुंचन्मास्तनं स्वन्यवारयत् ॥ तत्र क्षणमि
व स्थित्वा द्रष्टुं प्राग मनोरमां ॥१०॥ सप्रश्रयं प्रणम्याथ तां विलासवतीमिव ॥ ततो बाह्यविचित्रां श्री निर्गत्य निरियाय सः ॥११॥ चंद्रापीड
स्ययाहस्तोदर्शनात्तिगनक्रमः ॥ सर्वैः प्रत्यपायनस्थापितः क्षोवक्रहृदयो ॥१२॥ नक्षत्रनस्तुतस्नेहविप्रोक्षः सत्ययोरक्षतः ॥ मंत्रिणो राज
पुत्रैवं मंत्रिपुत्रैर्नृपस्य च ॥१३॥ सर्वोपकरणोपेतं मित्रा पूर्वं प्रकल्पितं ॥ जगाम चंद्रापीडोथ कुमारभवनं महत् ॥१४॥ प्रसंनिवेशमालो
कयन्नत्र मे चिरायसः ॥ क्षितिमिंद्रायुधस्यापि स्थित्वा सेपर्यकल्पयत् ॥१५॥ ततस्नातानुलिप्तांगं हाता हारस्तु स्वक्षितं ॥ मात्राविसृष्ट
मागह्य वंचुकीतमापत ॥१६॥ इयं स्थितलेखारचाकादजेश्वरकन्यका ॥ केनापि दैवयोगेन परिभ्रष्टा पितुर्गृहात् ॥१७॥ नातेयव
क्षितादेभास्त्वयमेनः पुत्रेनिजे ॥ योगपासकल्लीवसत्र भस्मिस्तेपार्श्ववर्त्तिनी ॥१८॥ मत्वोति देव्यां प्रहिता कुमारप्रीतिरस्य तां ॥ कञ्चुकीपास्यके

का० ६ न्यो विनीतां प्रियदर्शनां ॥ १९ ॥ सा तु तेनार्पिता कन्या ततः प्रभृति तां तथा ॥ असेचत यथा चास्य जितचित्तमिवाभवत् ॥ २० ॥ चक्रावर्तां चतां स
त्वकरं कस्य चिकारिणीं ॥ तुतोष च गुणैरस्याः शीलाचारनयादिभिः ॥ २१ ॥ किमत्त्वपि व्यतीतेषु दिवसेष्वपि पार्थिवः ॥ यौवराज्याभिषे
कनोः संविधानमारिप्स्यत ॥ २२ ॥ संमंत्र्य पृथुकनाम्नेन सहाविष्टमानिभरं ॥ संभारसंभृतं मकरोत्तत्कालतः ॥ २३ ॥ सन्निकृष्टाभिषेकं
च दर्शनार्थमुपागतं ॥ चण्डार्चयाप्यथोवाच पृथुकनाम्नः प्रविस्तरं ॥ २४ ॥ तात विज्ञाप्यमास्त्र स्वविनयाचारशालिनः ॥ नाल्पमप्युप
देष्टव्यमस्ति स्वैरमतेस्तव ॥ २५ ॥ किं तु लोकोत्तरं लक्ष्मीरभिराममिदं वपुः ॥ नवं च वयः पराशक्तिरिति तु विषदां तवः ॥ २६ ॥ लक्ष्मीर्नाम
रः पुंसामन्यथाभावकारणं ॥ विरलास्ते विकारायेन यान्त्यभिरिय्रहः ॥ २७ ॥ पुष्पातिश्रिदामस्त्रमालाशिनास्ति चक्रवादितं ॥ करोति
मत्तविभ्रमसमः श्रीकृतो ज्वरः ॥ २८ ॥ न पश्यति न शृणोति नापेक्षते हितोक्तिं ॥ न विन्दति किं विचेष्टते केचित्तैः श्रीविस्मितानराः ॥ २९ ॥
क्रमागतेऽहिनैतस्यामभ्यासः कोऽपि विद्यते ॥ होपि यत्नेऽपि ताल्लक्ष्मीस्तत्रैवैव विपद्यते ॥ ३० ॥ वातरक्ताभिभूता वमिन्नपादे
वकं रवैः ॥ लक्ष्मीर्निधातुमाक्रोति न क्वचिन्निर्भरं पदं ॥ ३१ ॥ सपत्नीमिव च द्वेष्टि दृष्टिं सत्पथवर्त्तिनां ॥ तां विना यत्र तत्रैव पतं
त्यंधा इवेश्वराः ॥ ३२ ॥ सत्पथस्योपदेष्टारस्तेषां प्रविरलानराः ॥ धर्म्मैरतेहि भुज्यते हृदयानुप्रवेशिभिः ॥ ३३ ॥ आपातरमणी
येषु विषयेषु निरर्गलं ॥ तैरेवाहिनिवर्ज्यन्ते मुग्धमाकायपीडितैः ॥ ३४ ॥ धर्म्मं प्रतारिता ह्येते बद्धयासक्तचेतसः ॥ अकस्मात्प्रलयं यां
ति गीतिरक्ता मृगा इव ॥ ३५ ॥ विषये घातिकाष्टार्थं विषयं स्वातिनामयः ॥ जीवत्यन्यैः किलाकृष्टस्तेनाकृष्टो न जीवति ॥ ३६ ॥ आवल्ले
श्च ह्रातविभ्रमे विपयपङ्कनिमग्नधीः ॥ साधारणाभिमतो नित्यं महती श्रियमश्नुते ॥ ३७ ॥ स त्वं न वंचसे धर्म्मैर्नेत्र साकामसप्वेकसे ॥
पथ्यानवाधसे कामैः प्रयतेथास्तथा तथा ॥ ३८ ॥ कामं भवान्नप्रकृत्यैव धीरः किं न च संस्कृतः ॥ तद्गुणोच्छ्रायसंतोषा मुखरीकु राम
र्तस्म मां ॥ ३९ ॥ युवराजधुरं पित्रा कल्पितां तामुदवहक्तिरा ॥ विनिता [illegible] वसुंधरा ॥ ४० ॥ [illegible] विरराम सो ६

तत्क्त्यात्मपरायणा॥ चंडाद्याः कालतदा गिरलं कृतदेवा भवेत्॥४१॥ अथ पुत्रोत्पत्तिदिने स्नातो विधिवत्कृतमंगलं॥ यौवराज्येभिषेकं पुत्रमस्मै प्र
सिंचनमन्यपतिः॥४२॥ अभिषेकोत्सवस्तस्य जनमत्लामोसेवादपि॥ अधिकं सर्वलोकस्य वाद्य वानंदवर्द्धनः॥४३॥ सर्वाभ्योदिगभ्यस्स्म
जग्मुर्गृहीतोपायना नृपाः॥ द्विजाश्चातुष्टुः प्राप्तगोभूकनकदक्षिणाः॥४४॥ अन्यत्राहनि देवज्ञाः प्रयोगगुणचिंते। दद्योदि
ग्विजयेयात्रां युवराजो नृपात्मजः॥४५॥ कृतप्रस्थानहोमोसौ विधिज्ञैर्नृपपुरोधसा॥ प्रावन्नाशीर्वचो मम्पर्कमंत्रविद
7 प्रैः॥४६॥ गीतस्वस्त्ययनो विप्रैः प्रभुरस्वर्णतोषितैः॥ यत्नेन सद्भाम्यकोमात्राज्ञातप्रस्थानमंगलः॥४७॥ शंखदुंदुभिनिर्घोषमु
रवरीकृतदिङ्मुखः॥ स्तानन्तरं पवाद्रिप्रसृतमगाधवंधिमः॥४८॥ स्वच्छितलेपनच्छायादिंगभावार्च्चितदेवतः॥ पितरौ स्कुकनास्व
प्रणम्यनिर्गात्गृहात्॥४९॥ कृंडास्तु धामथारूढपेग्जो नयदाशिषः॥ भरतस्वगर्यः सर्वैपद्वारेणुनिरियावसः॥५०॥ ततो नु
गम्यमानो सैवत्नाहक निवेदितो॥ सस्वस्तमंत्रैः स्थितिपैर्नगच्छत्रचामरे॥५१॥ वेसपायनमेकं स पार्श्वे स्थितस्व वर्तिनं॥ अन्य
न्नपवन्नेश्वरत्नायवश्यकथतरीस्थितां॥५२॥ तस्मिन्न हनि सल्लोकं प्रस्थायोहितत्तोरणं॥ शिबिरं निवासमध्यास्त्रशिप्राकृते
प्रकल्पितं॥५३॥ अथापरेद्युकत्ताया प्रोष्य मनसाश्चषितः॥ प्रावर्त्तत प्रबंधेन प्रस्थातुं मतुल्तोद्यमः॥५४॥ पीडयन्नथ सैन्ये
नपातालतलंबुधिमिन॥ जमान्चतद्दुस्थेन स्वगयवागगनास्थितान्॥५५॥ नमयन्नुन्नतान्भूपान्नतां स्वपरिपालयन्॥
अवपुनुत्खनन्नेका स्थिरस्वतान्प्रतिरोपयन्॥५६॥ निश्वासयन्विभ्रस्तान्संरक्षन्शरणागतान्॥ भन्नन्नुत्सादयन्
दृप्तस्वाप्यन्संमानयन्द्वनैः॥५७॥ ब्राह्मणो मोदयन्प्रयमानं कुर्वन्देवकुलानितः॥ वनानि निज्ञविज्ञानितन्नान्प्रव
र्त्तयन्॥५८॥ वर्णाश्रितयानायोसमग्राम पुर्वावर्विसिं॥ सर्वधाम पूर्वं धेनमोधाते वसुंधरां॥५९॥ जिगायप्रथमं प्राचीदिशं त
त्कुलदक्षिणां॥ ततः प्रतीचीं पश्चाच्च प्रतापनिधि रुत्तरां॥६०॥ अथ हेमजटाख्यानं किरातानां निकेतनं॥ सजुवर्णपुरं जिवाढ्

का० ७

जग्राह हेलया ॥६१॥ आपेके तापसी मौंतोऽर्च्चितां तमनोरमाँ ॥ तस्यां दिग्विजयश्रांतः कियत्तो ध्यास्त वासरान् ॥६२॥ ए
कदा तु सतातस्थानादरस्फेंद्रायुधवने ॥ मृगया निर्गतोऽपश्यन्किन्नरीं सहकिन्नरं ॥६३॥ आलोक्य कौतुकाक्रान्तदृष्टि
रश्वमुखौ च तौ ॥ आदित्सुः प्रेरयामास तच्चैव प्रतिवाजिनं ॥६४॥ अपूर्वपुरुषालोकत्रासात्केलासकंदरां ॥ प्रविष्टका
मौ सहसा वेगेनानुससार तौ ॥६५॥ पार्वणी प्रणम्यासाद्यातीतो दूरं हयः ॥ पंचयोजनमानां मरस्तेनाध्वेन [illegible] संध्यात
॥६६॥ तौ च पर्वतमारुह्य वंचयतस्तस्य किन्नरौ ॥ ततस्तद्रूपेणाकार्यात् [illegible] सर्जसः ॥६७॥ अपुष्पकोदरसंचक
[illegible] परेऽजनेऽनलं ॥ तान्पाणप्य [illegible] धावन्निन्द्रायुधः कुतः ॥६८॥ अथ वल्लीसमाक्रान्त [illegible] स्वेदार्द्रविग्रहः ॥ दृष्टेव विरविन्न
मात्मानमपश्यत्तां चतुरगमं ॥६९॥ निर्वार्य तत्समुद्देशमागु [illegible] गोचरं ॥ चिरस्यैवात्मनात्मानं सोऽनुतापमचिन्तयत् ॥७०॥
अहो किमपि मेऽसौ [illegible] नाभिन्निवेशिना ॥ यदात्मवालकेनैव व्यर्थमायासितो मया ॥७१॥ अग्रहीतेन को वार्थः कोऽर्थ
ः प्राप्तेन वाजिना ॥ किन्नरद्वितयं नैति मयाप्यारूढेन नन्दितं ॥७२॥ पथ्यानि स्तपितो नायम विष्टेनैव धावता ॥ न चात्र लभ्यते
मत्यत्ममार्गस्य दर्शकः ॥७३॥ श्रूयते किल [illegible] भारतस्यावसानभूः ॥ कैलाससन्निकृष्टेऽयमिहमार्गस्य का कथा ॥७४॥ व
ने पर्वतरम्ये कीर्णं पादपजन्मवजिनः ॥ न स्फुरत्यनुमानेन यास्यामि [illegible] प्रातः ॥७५॥ कैवल्लदर्शितामार्गां प्रात्यामुरस्थात्य
यथातथा ॥ गतवाँ किन्तु [illegible] समयोऽयमुपस्थितः ॥७६॥ अनुस्मृतीतियात्रैः [illegible] दत्तदिशोपतं ॥ लब्धाकुतोऽप्यपसत्वानि
[illegible] मः ॥७७॥ इत्थं विचिन्त्य पानीयमन्वेषितुमितस्ततः ॥ परिभ्रमन् [illegible] मैक्षत ॥७८॥ तत
स्तदनुकूलेन पथा गच्छन्समीरणैः ॥ आनीतान्नवा [illegible] कमलामोदवासितः ॥७९॥ मन्दाक्षिप [illegible] लद
र ॥ सप्तद्वीपान्नमथा [illegible] ॥ [illegible] पर्यंतमाल्यलोकमतास

रवं= राम ७

रः ॥ ८१ ॥ तदालोकनसंरम्भेणादूरादपनतस्ततः ॥ प्राप्य तत्पुलिनोपान्तं वाजिनोऽवततार सः ॥ ८२ ॥ कृत्वापनीतपर्याणं तं स्थलोल्लुठितोत्थितं ॥
प्रस्नातं हस्तया समाहृतार्द्रतकेसरं ॥ ८३ ॥ क्षीर्यसमसस्तीरतरोः संयम्य वाजिनं ॥ स्निग्धासिथेनु तत्र नानिस्तरणाम्येतस्य चापतः ॥ ८४ ॥ स
यस्तत्रोपपपौ वारि भुक्त्वा जैविसकंदलीः ॥ उत्तीर्य शिरसा तोत्रिपसादशिलातलं ॥ ८५ ॥ ततो मुहूर्तं विश्रान्तस्तस्मिन्नसौ सरस्तटे ॥ समुत्
रन्तं शुश्राव गीतध्वनिममानुषं ॥ ८६ ॥ तस्यां दिशि हिरण्याक्षस्स्वच्छतुरगहितकंधरः ॥ तमादेनिवङ्म्योनस्तु किन्नरद्वन्द्वशोभिनात् ॥ ८७ ॥
कुतोऽत्र विजने गीतमित्याविष्कृतकौतुकः ॥ उत्थाय चन्द्रापीडोऽथ तामेव दिशमभ्यगात् ॥ ८८ ॥ गीतश्रवणतुष्टेन सलीलमभिधावता
॥ स्वदृष्टेनापि मार्गोऽस्य मार्गो विन्यवेद्यत ॥ ८९ ॥ गत्वा प्रासादमेतद्दिव्यं स्फारिकं नातिदूरतः ॥ लसंतमेव कैलाससत्तद्ममीविमवमस्तु भः
॥ ९० ॥ देवं चतुर्मुखं तत्र रत्नपीठप्रतिष्ठिते ॥ भगवन्तमुमाकान्तं ददर्शाग्रे नतमश्च ॥ ९१ ॥ तस्याग्रे दक्षिणां मूर्तिमाश्रित्य विहितासना ॥ उत्तं
गनिःसितां वीणां वादयन्ती विलासिनी ॥ ९२ ॥ देहप्रभावितानेन कुन्दगौरेण सर्पिता ॥ साक्षाल्लक्ष्मीरिव क्षीरजलधेर्निष्प्रवर्तिनी ॥ ९३ ॥ को
पाग्नि शमिताऽनङ्गप्रत्युज्जीवनवाञ्छया ॥ रतिः प्रसादयन्तीव तपसा पार्वतीप्रियं ॥ ९४ ॥ नवपिवयसि ब्राह्मवैराग्यमभ्यासवासिता ॥ क
लोविन्नु कन्यका नूनं धृतपाशुपतव्रता ॥ ९५ ॥ चन्द्रापीडस्ततो दृष्ट्वा विस्मयाविष्टमानसः ॥ केयं स्यात्कन्यकानास्यादिमत्ता प्रतिसंप
यः ॥ ९६ ॥ नातदानीमियं गात्रे न्नवागेनमुत्पतेत् ॥ नमोनमवत्तवेतमर्वसंदर्शनेनवा ॥ ९७ ॥ इत्यादि चिन्तयन्नास्ते स तमोवाप्रीतविस्मयः
॥ गीतावसानसमये व्रतीन्द्रा परायणः ॥ सा यमीतं समापच्य विनिधाय च वल्लकीं ॥ प्रणम्य चन्द्रचूडाय चन्द्रापीडमभाषत ॥ ९८ ॥
अतिथेः स्वागतं तुभ्यं सौम्य विश्रम्यतामिह ॥ प्राप्तोऽसि यद्यिमां भूमिं दूतस्त्वागम्यतामिति ॥ १०० ॥ चन्द्रापीडस्तदेवाथपि वक्ष्यमाणमनुम
न्यत ॥ व्रजन्तीमनुवव्राज देवतावसुशास्यता ॥ १०१ ॥ विवेश नातिदूरस्थां जीर्णासनगुहामसौ ॥ स्थिता जिनकुमार्यात्त कुपात्रदण्डकम
ण्डलु ॥ १०२ ॥ तत्र दर्भासिनासीना मुपविष्टे गाजिने ॥ पप्रच्छ चन्द्रापीडं सा स्वरूपागमनादिकं ॥ १०३ ॥ स तु सर्वं यथावृत्तमाचचक्षे स

का०
८
वित्तरं॥सा च विज्ञाय वृत्तांतं निर्जगाम वहिर्गृहं॥१०४॥गृहीतभिक्षापात्रा च त्वरमाणं त्वरितेरथः॥ आरुह्य स्वयं श्वीरोः फलैस्तद्भक्तोपमैः॥
॥१०५॥ततः स्नानुपयोगाय चंद्रापीडं न्ययुंक्त सा॥ अथ तत्र च बस्तस्याः स च विस्मयमानधीः॥१०६॥ तस्मिन्नाश्रम कृतातारो गिरिप्रश्रव
णांतिके॥ गत्वा सा पि फलाहारं पूर्वी यथाक्रममाचरत॥१०७॥आगत्य च पुनस्तस्मिन्नुपविष्टप्रथमाज्ञिनो॥तारापीडे ज्ञपिन्यादि कथ
यान्हा मास्त सा॥१०८॥अपि नः मस्वव्हत्तं तम्हृदेयं पिवर्णयितुं॥ एवं तस्य वचनांश्रुत्वा चंद्रापीडः सकौतुकं॥१०९॥ दृष्ट्वा चास्याः प्रकृ
तिमधुरामाकृतिं भावमुग्धिं दांदिप्पे च प्रकृतिसंनतं तत्त्वं वाक्यावकाश॥ आत्मोदयं नियतमधिकं वन्यपतिप्रार्थितोयं चंद्रापीडः स
त्वान्ततरतिः प्रश्नसंप्रत्ययोभवत्॥ ॥इति श्रीकादंबरीकथासारे तृतीयसर्गः॥ ॥स तद्गुणप्रभावाद्वै च वर्धमानकुतूहलः॥
तामवोचत मां धन्यो विनयोदारया गिरा॥१॥त्वत्प्रसादकृतेनैव प्रगल्भेन मनागमुना॥ मत्तो भगवति प्रश्नश्चापलेऽवनियुज्यते॥२॥
न मां दर्शनशक्तो हि नियमप्रार्थसंततिः॥ तदस्मिन्प्रसादे जनोयमनुगृह्यतां॥३॥ कतमासु निगंधर्वसद्विद्याधरादिषु
॥कुलेन जन्मना वृप्रो भगवत्यापिपूरितः॥४॥ येन प्रथमतः तां मं क्वौ दधत्ते धवलतां वपुः॥ कथं कामपि दिग्गंतं तदलंकात्यानिष्का
यिनं॥५॥नवे वयसि किं चारं तीव्रवैराग्यकारणं॥ येन वनवासादिदं जलमीहितं प्रस्यते॥६॥ इति तस्मिन्नवदत्येवं वस्सलाश्र
करुणापूर्णिणी॥ क्षणोदवत्ला तष्कन्नवदनादद्यकल्पका॥७॥ अकंपतन्नंशनां चंद्रापीडस्य पप्रयतः॥ इयमप्याकृतिर्नाम
कंदेपदलिम्पयते॥८॥असौ चिरं रुदित्वा च वत्सलान्कृतानना॥ दीर्घमुष्णं चानिश्वस्य व्याख्यातुमुपचक्रमे॥९॥ राज
पुत्रा किमेतेन पौ वेकवसतेर्मम॥ तापत्यामदभाग्याया हृत्तांतेन श्रुतेन ते॥१०॥ तथापि यदि ते चित्तं कुतूहलवशीकृतं॥ तदि
दं कथ्यते सर्वमाकर्णय यथाक्रमं॥११॥ सुप्रसिद्धमिदं तावज्जातं श्रुतिपथं तव॥ यत्संत्यप्सरसां नाम कुरसप्तनिकान्यकाः॥१२॥ राम
चतुर्दशान्वतकपाः पृथक्पृथगवस्थिताः॥ सामरक्तसमीराग्नि मत्वादिसंभवाः॥१३॥ दक्षकन्याद्वयं तेषु गंधर्वाणां कुलद्वयं॥ ८

कन्ये मुनिश्चारि शेतिदे दत्तस्वयमवतु ॥१४॥ तत्र चित्ररथो नाम गंधर्वाणामधीश्वरः ॥ मुनेः सुतेयमप्ताः पुत्रमिव स्नेनादि दर्भजः ॥१५॥
तं तुंबुरप्रार्थितां नातु [illegible] रिष्टास्सुतः ह्यती ॥ हंसाभिधानो गंधर्वराजप्रथितपौरुषः ॥१६॥ अकदिमिममनुत्पन्न मन्द त्वां कुरुष्व
मूलं ॥ गाढपवस्वयंप्रेमतयोर्गंधर्वराजयोः ॥१७॥ इतश्च नातिदूरे क्तिनानावतोऽच्चलो गिरिः ॥ हेमकूट इति ख्यातः स निवासस्त
योर्द्वयोः ॥१८॥ तस्मिन्वसत्यसंख्यातास्स्वभुजार्जितसंमितौः ॥ गंधर्वास्तौ च विश्वभ्रमर्जितमहिषः पुरा ॥१९॥ अथ यमस्तोमसं
तमेकमप्सरसां कुलं ॥ गौरी नामोद्भूककन्या तस्मिन् प्रीतिकृतिः श्रियः ॥२०॥ हंसो गंधर्वराजस्तामुदुवाह निजप्रभो ॥ ततो यथा
नामायस्सर्वविश्वाह स्मृगामि ॥२१॥ चिरसंतेतति [illegible] निर्भरं गृहवासिनो ॥ तयोरुदभवत्सूनुरेकोऽपि न महात्मनोः ॥२२॥ अल्लतुं म
दनामेकाकन्याद्भुतकारिणी ॥ [illegible] यस्य दुःखभारस्य भाजनं ॥२३॥ अनपत्यतया तातो मज्जन्मसु तज्जन्मवरा [illegible]
नंदतातानंदकृतोदारमहोत्सवः ॥२४॥ दद [illegible] मिमां वाहतातः सोऽथ [illegible] मागता ॥ चक्रे वर्धानुरूपं पंचम [illegible] तेन मम
॥२५॥ सा [illegible] बालावस्था कौवक [illegible] ॥ संचरंती [illegible] नाम काव्यमहर्निशं ॥२६॥ अनवाप्य रसास्वाद [illegible] दिह
वा×६ दसंतति ॥ [illegible] ॥२७॥ अथ बाल्यात्परं प्राप्तमयान [illegible] सोचितं ॥ मनोभवविकाराणामेकमा
यतनं वयः ॥२८॥ कदाचिदथ रम्येषु मधुमासदिनेषु [illegible] सरसि स्नातुमगताहं सह [illegible] ॥२९॥ अदृष्टपूर्वमन्यत्र [illegible] जरी
[illegible] ॥ सखीभिः सह [illegible] ॥३०॥ कस्मिंश्चित् [illegible] भावन ॥ [illegible] तर
[illegible] ॥३१॥ तस्याग्र [illegible] ॥ नातिदूरे [illegible] मुनिकुमारकं ॥३२॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥३३॥ [illegible] ॥ [illegible]
मनोहारि [illegible] ॥३४॥ तेन कर्णे [illegible] मंजरी ॥ ततः प्रहस्य [illegible] ॥३५॥ तं

का॰ ९

कुतोऽभ्यागतं कस्मै तावद्धाम मतनिश्चयं ॥ चक्षुषैव पपौ तां च कौतुकोत्कम्पपक्ष्मणा ॥ ३६ ॥ स्तोकैकपक्षपातेन गुणदोषानपेक्षिणा ॥ ततः कु-
सुमबाणेन नीतास्मि वशमात्मनः ॥ ३७ ॥ ततोऽपसर्पं कामा स्म कृतात्मतया मुहुः ॥ केनापि वेद्यमानेव तदन्तिकमुपागमत् ॥ ३८ ॥ चक्षोभ-
निजन्मेति प्रचलन्मणिकुण्डलः ॥ अकाण्डे वदनं तस्मै तन्मुखन्यस्तलोचना ॥ ३९ ॥ ततः कृतप्रणामा सा यामद्य कोपि मनोभवः ॥ पती-
तागोचरे चित्रमवधानं भावितस्थिता ॥ ४० ॥ स्मेरापादिष्टये वाथ पृथु आतद्धिये द्धिया ॥ तच्चावकाशास्तपादिप्रश्नेऽप्यागत्य मम आम
॥ ४१ ॥ अथ पार्श्वस्थमज्ञातमन्यं मुनिकुमारकं ॥ उत्पन्नतद्भावे पृतस्य सव्रतचारिणं ॥ ४२ ॥ भगवन्कथ्यतां कोयं किमाख्यः कि-
मिहागतः ॥ कीदृशी च निर्दितानेन कस्येयं मंजरी तरोः ॥ ४३ ॥ सोऽब्रवीत्सुरलोकेस्मिन्सुरासुरनमस्कृतः ॥ श्वेतकेतुरिति ख्यातो तपो-
धनो मुनिः ॥ ४४ ॥ पुण्डरीकसरस्नातुमयासीत्सकदाचन ॥ नित्यं सन्निहिता तत्र लक्ष्मीरेनं व्यलोकत ॥ ४५ ॥ सा तदालिङ्गनेनैव
८ द्रम् दर्शनेनैव केवलं ॥ पुण्डरीकेकृतार्थित्वमवाप स्वासनीते ॥ ४६ ॥ उत्पादितदेवाथ कुमारः स तया श्रिया ॥ तवकत्रैय्यमित्युक्त्वा न्यवे-
दि श्वेतकेतवे ॥ ४७ ॥ सोपि योगस्थो यथावस्तु तमग्रहीत् ॥ नामजन्मानुगं चास्य पुण्डरीक इति व्यधात् ॥ ४८ ॥ योजयमास
संस्कारैरेव मुनिजनोचितैः ॥ अतीतबालभावं च स पुत्रं तपसोषितं ॥ ४९ ॥ अयं स पुण्डरीकस्ते वर्णितः स्मरमंजरी ॥ चतुर्दशाति
स्नाताघ प्रस्थितायमिवालयं ॥ ५० ॥ व्रजतानन्दनेनास्य वनदेवतया स्वयं ॥ त्वदकृते तत्कारस्तालयोयामी निसादरं ॥ ५१ ॥ पारिजा-
तद्रुमस्यैषा कुष्ठोदधिसमुद्भवात् ॥ आदायमंजरी कर्णे निक्षिप्तापि निषेचिता ॥ ५२ ॥ ततस्तस्मिन्नवदस्येव च वक्तुमेतां मिये ॥
किमनेनानुग्राहक वदनेत्यभिधायिनं ॥ ५३ ॥ अनायि मध्ये विनातनसा कुसुममंजरी ॥ अपनीय निजात्कर्णान्मम कर्णावतंसतां ॥
५४ ॥ मत्कपोलतलस्पर्शप्रवेपत्तरतांगुली ॥ अपतत्तेन नानाऽपिस्वान्तमाला निजात्करात् ॥ ५५ ॥ अथ सेव च सा भ्रूममम राम
शाह सस्मितमया ॥ तस्मिन्नेव सरस्यग्रक्र्यग्रहीणि मानवावतः ॥ ५६ ॥ स्नाता देवा निरंतरं दूरिके गम्यतामिति ॥ तस्मात्स्त्रीति निह्नु- ९

यामयित्तस्यसखावदत्॥ वयस्यकिमिदं चेतस्तवविप्लुतमीदृशं॥ हृताक्षमालायान्यर्याज्ञासादत्तमालानकन्यया॥ ५८॥ हृतानामेयमन
याहृदयंनतुरक्षितं॥ ततोसोपुनरागत्यहृत्तकोपमिवाग्रहीत्॥५९॥ अवष्टभ्याक्षमालांमेकचेविनुगम्यते॥ अयमंदविकस्येवमस्या
स्वनिस्तिताकरे॥६०॥ अथमुंचाक्षमालेतिकंठान्मुक्तावलीनिजात्। साप्यतत्कुतमनातेनमनमुखासक्तदृष्टिना॥६१॥ सखीभिरपिमे
दृष्टमित्वापलमुत्कवेः॥ कैचित्संज्ञा तत्ज्ञेवसवस्ततमुपागमं॥६२॥ तत्रामिस्वतत्रैवमुकुः स्नाता यथा तथा॥ आगच्छमवयास्या
दैतहृदयाग्राहिणीगृहं॥६४॥ कागतास्मि किमायाताहृदृष्टः कोसावदस्त्वया॥ किमिदंकः प्रकारोयमितिनाज्ञासिषंतदा॥६५॥ मुहूर्ते
दिवतांकरतलकरेकयापिहितामम॥ प्रियातत्रलतिकानामसाप्रविश्येदमब्रवीत्॥६६॥ कापिमुनिकुमारेणाहृतातेयेनमंजरी॥ त्वयापा
तायापृष्टमिस्वरूपतेनतावक॥६७॥ तच्छ्रुत्वामदिरंतेनत्तिखित्वावस्त्रपट्टिका॥ एकाकिन्येवयातस्यैदेयेत्युक्त्वासमर्पिता
॥६८॥ ततस्तरलिकायास्ताहस्तादादायपट्टिकां॥ तस्यांतल्लिखितामार्यामिमामहमवाचयं॥६९॥ दूरंमुक्तालतयाविससितया
विप्रलभ्यमानोमे॥ हंसदवदर्शितोशामानसजन्मात्वयानीतः॥७०॥ मत्कृतेभिरकार्येवचनैविकृतरूपा॥ मोहयाप्यनु
रूपवस्तुतरंमनसोमम॥७१॥ चंद्रेणाविमुक्तासिसखिकुतस्त्वयापिवा॥ नदन्तिकेवाविप्रलब्धमृषितासिकियच्चिरं॥७२॥ एवंतूर्ल
कांतत्रचल्लयंतीपुनःपुनः॥ कांचिदृत्ततोमात्रामुन्मत्तेवात्यवाहयं॥७३॥ अथपत्रलेवमानेनेकुत्रतातिहारीप्रविश्यमे॥ अतंद
रिकयादृष्टोयौतौमुनिकुमारकौ॥७४॥ तयोरन्यतरोद्वारितिष्ठतीतिन्यवेदयत्॥ शीघ्रप्रवेशयेत्युक्त्वामयातद्विसर्जिताकया॥७५॥
साचप्रवेशयामासतस्यतंसहचारिणं॥ सत्कारेणोन्वितेनाभ्यनुज्ञातेनमयोदितं॥७६॥ मुहूर्तमिवविश्रम्यपर्यंकेमदुपाहृते॥
तद्वक्तुरीयसमक्षमाधौतंवचनालयं॥७७॥ दृष्टिंतरलिकायांचवक्तुकामःस्थितांव्यधात्॥ मयासाज्ञामिदृष्टस्तलज्जमानस्व
प्रजाता॥७८॥ अहंकपिंजलोनामतस्यवल्लभसुहृन्मुनेः॥ नवादर्शनतृंचास्मिन्मनःयस्तदिनाद्ययेन॥७९॥ [illegible]यमुनिजनःसं

का॰ तः कृत्वा मारागति भ्रमाः॥ तथापि चाव सायो मे सुहृत्स्त्रे हस्तगा स्थितः॥ ८०॥ ततु च्युते प्रयाता यां राजपुत्रि तदा त्वयि॥ हस्तेष्ठुत्ताव
१० तां त्रिभस्समर्मा क्षिकमागतः॥ ८१॥ अर्पितायम्य हमाले यंत्रयानीतेति तन्मुखं॥ विहस्य समया किं चिन्नो [illegible] सोपपन्न यो॥ ८२॥
नोपदेशात्प्रकारोसौ न मे हृष्टांत विस्तरः॥ तथापि [illegible] मत्तः सुतरामपीडयत॥ ८३॥ कष्टादिवसमयातो [illegible] विभ्रमसकलं
वने॥ अश्रमेष्वमसंगहा वचसां यो न गोचरः॥ ८४॥ [illegible] तमालो [illegible] विरताश्रमः प्रयो धने॥ अर्हतत्त्वाज्ञा रहार्थे हचंयत्नपरो
भवं॥ ८५॥ आस्तीर्य नलिनीपत्र [illegible] चंदनो स्थितं॥ तत्रस्य [illegible] रपांसुरं [illegible] वाकिरं॥ ८६॥ अपश्यातद्व [illegible] पसविं
विदनुभस्तमः॥ सवाग्रमता नांदीनं मयि हृष्टि भयालयत्॥ ८७॥ ततो [illegible] मदमेव [illegible] कालमिति [illegible]॥ राजपुत्रि सुहृत्स्त्रो
दत्तिणा थिमिह गतः॥ अतः परं तु [illegible] र्यागताः॥ कंठोपि परिवर्तेति कश्चित्वमपि वेत्स्यता॥ ८९॥ इतिति [illegible] सिन्नवद
ते वपुरत्ति [illegible] पश्चात्कांचुकी॥ लम्ब [illegible] प्रार्थयति [illegible] वादेवी समागता॥ ९०॥ तत्र [illegible] जनसंमर्दभीते [illegible] कोपि [illegible]॥ नसप्रा
वचां किंचिन्मामकी नमपेक्षता॥ ततः [illegible] तस्य जनस्या [illegible]॥ आगतो नागतो [illegible] नाहमेवामत्तहृश्य॥ ९२॥ ततः क
मली नीस्य [illegible] पिंगतरे वो॥ [illegible] सर्वथा वामो विधी वेदुयि [illegible]॥ ९३॥ [illegible] तिते वकामेन [illegible] विवसन्निना॥ पुन
९६ स्तारतिकामे वसा [illegible] कंठमवादिषं॥ [illegible] यथा [illegible] पिमवेयम [illegible]॥ कथं [illegible] विघ्नतीत्येवा [illegible] तायतीवमा॥ ९५॥ इ
तः [illegible] कुलाचारो लज्जा गुरुजना [illegible]॥ इतः कामो [illegible] हे [illegible]॥ ९६॥ वदीकेकर [illegible] मुहृती वमनोभ
न्न मा [illegible] नो [illegible] विप्रव [illegible] नाति [illegible] जानो॥ ९७॥ इत्यादि [illegible] मेतत्काल सुलभोदया॥ जनार चेतु [illegible] निद्रेवन
यनस्युतं॥ अथ [illegible] यित्वा [illegible] जलानिलैः॥ नेपत्यपादयोः [illegible] नेत्रा [illegible] लिकावदन्॥ ९९॥ [illegible] विं राम
वातेर्यमि [illegible] न्योन्यसंगमः॥ [illegible] ॥१००॥ [illegible] तत्कालत्योभवेषयहास्यहात॥ १०

तामेकामप्यतः स्रुत्वा निर्गता द्रुमतल्लिता ॥ १ ॥ आगाम समिमं मन्ये मिमोतु स्पृश्यच स्फुल्लैः पदैः ॥ तदामेद स्थितां च तु रस्पंदतम कुमुंडुः ॥
॥ २ ॥ अथ क्रामि वचाश्रो पंकानने कदितश्वानिं ॥ तेनैवो स्फत्र पंकाहिमगाहम भिकत्वरा ॥ ३ ॥ पदानि कानि चित्रज्ञत्वा स त वयस्य तप
निधे ॥ पुंडरीक स्पयातो सिस्म न्पीकृत्य जगत्त्रयं ॥ ४ ॥ हाहतोस्मि विलीनो स्मि दग्धो स्मि करवाणि किं ॥ गत्वा तातस्य वस्यामि किम्
कृतो ॥ किमयतः ॥ ५ ॥ अपि पापमसाध्ये तेन न तु मम स्प समात्तया ॥ स्तामेस्तु हृदा मुख प्राण हन्ति रपित्वया ॥ ६ ॥ वयस्य दीमेवाचं
नजीवामि त्वया विना ॥ ततोस्याव मित्या दितितपंतक पिंजल ॥ ७ ॥ अथ श्वेतपानामागीय सुं हत्तपदक्रमा ॥ केन पुष्पनीतं
न तं प्रदेशमाप्यापि बाला ॥ ८ ॥ गत्वा तमस्मस्म दितं स्वर्ण ज्ञातजी वितं ॥ किं चिरणागतासीति सत्स्मि लेवतथा स्थितं ॥ ९ ॥ एतावदुक्त्वा
मूर्छा च स्व स्ववता तामनंतरं ॥ विवर्त्तीवसा कन्या निपपात शिलातले ॥ १० ॥ पुनश्च चेतना चैनां वज्रापीडो प्रलोकयत् ॥ क्षम
कारिणामात्मानं कृतागसमम न्यत ॥ ११ ॥ सस्माभं सम्रुत्थाय कदलीदलमारुतैः ॥ तयो स्वसि सिवि रेस्च श्चे संज्ञाम नाम जिघ्रत
त ॥ १२ ॥ अवाप्य चेतना चासो स्मरत्वात व्यसनं निजं ॥ तदेवानु भवती वस्तरो दितिलतापच ॥ १३ ॥ तस्तु त्यामथ अल्पतहृदया मि
तदासुचा ॥ जीतिमार्द न चैवो ह्यौ दिक्षा पिकरु क्षिरं ॥ १४ ॥ चंद्रापीडो यथा माह वाष्प रुद्ध विलोचनः ॥ अयास्तान स्मकृतेव
कुंस्रो तुं का न्यदलः परं ॥ १५ ॥ कथं पुष्प संहत्य मोकाएंगं तु सा व पत ॥ किमतः परमसत्पन्य दा ह्यं श्रोतव्यमेव वचा ॥ १६ ॥ किंतु के
काय येनाम नै येन हतजीविते ॥ राजपुत्र विमर्शीदितदाश्रयं बवी मिते ॥ १७ ॥ तदातस्यां ततो ब्रस्य दुःमवदावसप्ततादृशः
नकाचिन्मस्रणा न्यानयापरि प्रतिक्रिया ॥ १८ ॥ नस्यांम वसाय निश्चयं हृत वस्म स्मिन्व संविधानकं ॥ निरियाय च चन्द्रमं
डलातु रुमः कोपि दिव्यो महाद्युतिः ॥ १९ ॥ सो वत्री गगनान्महीतलेतं निधाय मुजापंजरे रुतं ॥ उत्पतन् दिवमुदात्तया गिरा
नाम वोचतपितेवसात्वयम् ॥ २० ॥ विरस न मणी पाय यदस्मा स्त्रियो पातवाद्भुना पुनरापि महास्थिते वस्तो मा विसर्जनमः ॥ इति
त्रि० ५१

का॰ रमिमां श्रुत्वा तस्मात्ससंभ्रमविस्मया। किमिदमिति तं तत्राप्राक्षं प्रसरत्पक्षिंजलं॥२१॥ प्रियसखमपश्यन्तकाधुनागच्छसी
तिस्फुरितविकारकोपाटोपमुक्तार्द्रहृष्टिः॥ममैव वनमदृष्ट्वा किं त्वि देवातिवेगात्कृतपरिकरबंधः सोऽप्यमुदत्तीरं हं॥२२॥ प्र
त्पद्य हंसमसते त्र्यो पिप्रि विश्रः प्रीतिविलोमडलं तत्सप्रत्युयसं हतो चितविधिः सा स्मि श्रितेदेवव्रते॥ तातेनापि हतैः प्रश्नत्पदमित
सीत्रैव वने तुंगहृदयत्वे नापि नपारिते तिसुचिरं स्थित्वा बतैः स्वान्नु गृहान्॥१२३॥ ॥इति श्रीकादंबरीकथासारे चतुर्थः सर्गः
॥ ॥इत्यावेदितनिर्वाणञ्च हृत्तान्तं बहुविस्तरा॥ विरराम महाश्वेता निःश्वासस्थपितद्रुमा॥१॥ चन्द्रापीडस्तु तत्कायन्मनोभ
वविजृंभितम्॥ सकंपा विस्मयोत्पन्नस्तामथोवाच सांत्वयन्॥२॥ मयातेचिरहस्तोऽपि परिणाममयं दृश्यता॥ शोकः प्रत्ययतां
नीतः कौतुकाविष्टचेतसा॥३॥ मात्वं प्रहसिकत्यापि नश्नात्कर्तुमीहसम्॥ आभ्यासितासि देवेनस्नेनं चन्द्रमसात्स्वयं॥४॥
कोऽन्यस्तत्यानिधाकारस्तछत्रिमंडलानुतः॥ निर्गमितत्रैवविप्रान्निशिसंभाव्यते नरः॥५॥ स्मृयते गतयष्टिरा देवतानाममनेक
श॥ वरप्राप्तपः प्राप्तियोगवैचित्र्यनिर्मिता॥६॥ श्वेतकेतुश्रुतस्यास्ते प्रजापतिसमःपिता॥ नास्त्येव तस्यतपसामवश्य
नामकिंचन॥७॥ इत्यादिपुनस्तु पन्यासैरितिमये निदर्शितैः॥ नन्वाश्वेतांस माश्वास्य पुनः पद्मस्तामसौ॥८॥ सा ते तरलिका
नामविस्त्रं भनिम्नताः सखी॥ गता भगवति क्वाद्य नाहिसा लब्धकुंचाता॥९॥ एवमेवाचम हाश्वेता क्वासौ याति तपस्विनी॥ स्रत्व
त्रापि निमित्तेनेयथासौ प्रहितामया॥१०॥ यस्य चित्ररथोनाम गंधर्वाधिपतिर्मया॥ वर्णितो येन देवाय कल्पद्रुमोपि महेश्वरः॥११॥
येनायवानितमप्यष्टमहोदारस्वमिंदरः॥ येनचैवरथं नाम कृतमेतच्चकाननं॥१२॥ तस्यामृता स्वर्जुलतोत्प्रसूतस्ताप्सरस्सं राम
कुले॥ महिषी मदिरानाम जीवितादपिवल्लभा॥१३॥ तयोः कादम्बरी नाम कन्यास्ति नवयौवना॥ लक्ष्मीमुपहसन्तीव रूपत
व्राप्यविभ्रमैः॥१४॥ तयासह मयाप्रेम [illegible] जीवितमावयोः॥१५॥ विदित्वा दुःखहं ११

तस्मिं संपदि मामकं॥ साप्य सौन्दर्यं बालायां यमा तापिवं श्रुतिः॥ महाश्वेता च दुःखस्य यावन्न लभते वृधिं॥ तावन्मया न सोढव्यं
पाणिग्रहणमात्मनः॥ १७॥ यौवनं पथायथा तस्यायौवनश्री विजृम्भते॥ ततस्तथा तथा खेदं धत्ते त्रैविरथः परं॥ १८॥ सेदिष्टेन
मे सुत्रियतस्याव हिता तथा॥ यथेमं दुःखदग्धां विमुञ्चति तव स्वसा॥ १९॥ ततस्तरलिकां तत्र मया प्रकुरुणो चितं॥ प्रहिता वकुलं
दिप्रपस्सम्प्रागत्यैव सा ततः॥ २०॥ इत्येवं कथयन्तीं तां महाश्वेता श्रमेदिनम्॥ चन्द्रापीडः प्रयातेस्तनर्के सन्ध्यां विधिं प्रधात्
॥ २१॥ तत्रैव जयुध्यमानीयसंयम्यनिवुत्तेक्षचित्त॥ महाश्वेतो दितेदेशोपर्णिश्रय्यामकल्पयत्॥ २२॥ तस्य पश्चान्निजस्वस्रा तस्या
पियथा तथा॥ कथामस्यैव कुर्वन्तीं तामेवध्यायत श्चिरम्॥ २३॥ पुनः पुनर्महाश्वेता वैशम्पायनमेव च॥ पत्रलेखां च सस्मार त्रिभिस्ता
भ्यो यौवनं जायतः॥ २४॥ इन्द्रायुधं च वातङ्गो महाश्वेता तु खेदकृत्॥ स जग्ममित्रं महाश्वेतापि दृष्टिमात्र वदृद्दो॥ २५॥ प्रभातायां तु रात्र्यां
यां कृतप्राभातिकक्रियः॥ समाधेः स्थितं बुध्वामहाश्वेतां तदन्तिकं॥ २६॥ चन्द्रापीडश्च विश्वेश्य नातिदूरं गतेव वौ॥ स गन्धर्वकुमारासो
ततस्तरलिकायथौ॥ २७॥ साभ्रविश्यमहाश्वेतां प्रणिपत्योपविश्य च॥ सिद्धार्थासीति तत्पृष्टा वक्तं तं गीतमब्रवीत्॥ २८॥ त्वत्सं
देशान्निमान्यो कथं त्वया … दारके॥ तद्व्रतं प्रासनायेति केयूरकमुखेन तु॥ २९॥ अश्रीक कैः प्राहेनानभिज्ञासिचेतसः॥ स्वस्यस्व
मेवचेत स्तोयन्मनः किं परीत्तसे॥ ३०॥ ममिवेतिहेश्रस्याः स्तमुपालम्भस्य … यसः॥ तपोवन निवासिन्यां त्वय्य सद्हलासिनी॥ ३१॥
श्राकर्णितवसंदेश … तरलिकामुखात्॥ हसतो … संदेशः प्रियसख्या निवेदितः॥ ३२॥ इतिश्रुत्वा महाश्वेताचिरं … ततोऽव
ना॥ चिन्तयित्वा किमप्येतत् चन्द्रापीडमवोचत॥ ३३॥ राजपुत्र तवोदारसमाचारस्य प्रेमतः॥ तनोति सर्वभावेषु निस्पृहाणाम
पि स्पृहां॥ ३४॥ कादम्बरि वचः स्वेदकृतं केयूरकान्वया॥ तत्र कोवा प्रतीकारः स्वयमङ्गमनादितो॥ ३५॥ इतो न दूरे गन्धर्वराज
धानी निरदृता॥ पश्यपास्मद्गुरो … तेनस्थो गतास्त्वच वाहिनी॥ ३६॥ उदात्तमधुरा तेनादर्शयन्त्यात्वदाकृतिं॥ कुरुगर्व लोकस्यमय॥

का० १२ पुपकृतं भवेत् ॥ ३७ ॥ चंद्रापीडस्तु तामाह वहिर्दृष्ट्वा भवानवस्थलं ॥ अनतिक्रमणीयं ते मुनीनामपि शासनं ॥ ३८ ॥ प्रार्थितं तत्ततो गंतुं समहा
श्वेतया सह ॥ प्रह्वामेव नियुंजाना प्रतिके यूरकं ह्यमा ॥ ३९ ॥ केयूरकोप्यतो गत्वा कादंबर्यै न्यवेदयत् ॥ तस्यागमनमाकर्ण्य मुताम्ला
स्तिविस्मयात् ॥ ४० ॥ गत्वा कथंचिदध्वानं चंद्रापीडः समासदत् ॥ गंधर्वराजनगरीमपरामिवामरावतीं ॥ ४१ ॥ अप्राप्य राजधानीं चतुंग
स्फटिकतोरणां ॥ सहस्रकक्ष्याः प्रतिक्रम्य कन्यांतःपुरमभ्यगात् ॥ ४२ ॥ केयूरकोपदिष्टेन वर्त्मनाथ प्रविश्य सः ॥ भास्वन्मरकतस्तंभमं
पवावलोकयत् ॥ ४३ ॥ तन्मध्ये मणिपर्यंकमध्यासीनां महीयसा ॥ रत्नाभरणचित्रेणाप्येतेन परिवारितां ॥ ४४ ॥ देहप्रभावितानेन
रत्नकांत्यभिभाविना ॥ उन्नमत्कनकोद्योतद्योता विदधतीं दिशः ॥ ४५ ॥ तटस्थमण्डपाद्येयतः स्वमाधायमभिषिंचतः ॥ स्थितां नवस्य
लावण्यसिंधोरंतरंगितां ॥ ४६ ॥ सर्वोपमेयभावानामुपमानत्वमागतां ॥ कादंबरीं ददर्शासौ हर्षविस्फारितेक्षणः ॥ ४७ ॥ पराति
प्राय कोटिस्थां रूपलावण्यसंपदं ॥ तस्याः निस्तत्यनन्तः स्थितया मा ससरत्नया ॥ ४८ ॥ सत्यं न कश्चिदाश्चर्यनिर्माणे भुव धीर्विधा ॥
हेतास्यापि रत्ना निःसहे प्रभवति स्मयः ॥ ४९ ॥ सौभाग्यातिशयं काले तन्मौ वचासि विभ्रतः ॥ देहार्द्धेन दधच्छौरीं किंचित्स्मितं क्रमे
श्वरः ॥ ५० ॥ कृतमस्याः सौंदर्यस्त्रैणानिर्मिमे वेधाविड्गुणाः ॥ अनन्यकर्माणायेन नित्यमेषा न दृश्यते ॥ ५१ ॥ इत्यादि चिंतयन्पाससन्नयथ
चित्ररथात्मजा ॥ प्रत्युद्ययौ महाश्वेतामभ्युत्थाय ससंभ्रमं ॥ ५२ ॥ महाश्वेतां तु निःसंगमालिंग्य स्नेहनिर्भरं ॥ तां चंद्रापीडमेनं द
र्शयत्पुरः सरमभावत ॥ ५३ ॥ अयं किमारतो वर्षसार्वभौमस्य भूपतेः ॥ तारापीडस्य तनयश्चंद्रापीड इहागतः ॥ ५४ ॥ अनेन दृष्टावि
ष्टेन दृष्टोर्वीप्रयवर्तिना ॥ भवत्वविहतागंधर्वकुटुंबकमहोत्सवः ॥ ५५ ॥ अथ कादंबरी तस्मिन्पक्ष्मौ तत्रोपविकाभिनी ॥ आक
र्णप्रसृतापांगं चिरं दृष्टिमपातयत् ॥ ५६ ॥ वारितापि हितेनाथ तेनैव निर्जगाम या ॥ मदनोतः प्रविश्यास्य ववधस्त्हृदये पदं राम
॥ ५७ ॥ रत्नपीठोपविष्टस्तु चंद्रापीडस्तदंतिके [illegible] ॥ ५८ ॥ ताम्बूलमिति तामासीनामथ कादं १२

वरीवलात्॥ महाश्वेताम्ऽवाचं चंद्रापीडेप्सदीपयत्॥५९॥ प्रावीरनिर्विम्बोऽथ कादंबर्याः प्रियासखी॥ मदलेखाभिधानास्य चरा
णालं न्यधात्॥ ६०॥ कादंबरी तु सस्वेदं ग्रक्तं पकरपल्लवा। पतात्तल छ स्नात्मा नेत्स्य मस्मेभ्यवेदयत्॥ ६१॥ तदंगुलितलस्पर्श
माधुर्यहृतमानसः॥ नालक्ष्यत सा वत्रवलतयप्रसुतं करात्॥ ६२॥ चंद्रापीडो पितत्याति तत्संस्पर्शमात्रया॥ तया त्रिभुवनाधी
श्वामिवात्मानममन्यत॥ ६३॥ तस्मीमथ तदा साने सर्वस्मिन्कन्यकाजने॥ शुकसारिकयोर्यासी कोलाहलस्य कारणं॥ ६४॥ तस्य
संगेन सोऽप्रसंतयोः कालक्षम् हृयोः। चंद्रापीडो भवी येन सर्वास्तत्र पुरंगनाः॥ ६५॥ तस्मिन्नंतप्रमाधोत्तदि मुखानधुरस्वराः॥
चंद्रापीडगिरो ज्ञकु तदा कादंबरीमनः॥ ६६॥ तावदभ्येत्य तस्थानं मधुरं प्राह कंचुकी॥ राजपुत्रोऽयुवद्दंदेवी निर्विघ्नमि
च्छति॥ ६७॥ श्रीकूटपर्वतकेकंभास्तु तारमणिमंदिरे॥ चंद्रापीडं सुखावासमायातामातुरंतिके॥ ६८॥ तत्राध्यासितपर्यंके केयूर
कपुरःसराः॥ मुख्याः कादंबरीसख्यश्चंद्रापीडमुपाविशे॥ ६९॥ स्नातानुलेपनाहारक्रियाभूत कुपाद्दत्ताः॥ चक्रेऽस्य केयूर
स्त्राश्लैर्विभवैस्तपपादिताः॥ ७०॥ अथ मदप्रमे भानोमजैका दंबरी निजं॥ मदलेखाश्रिता येव मत्तप्रासादमस्तके॥ ७१॥ चंद्रापी
डश्च तत्रस्थाः श्रीकूटपर्वतवर्त्मिनं॥ निरवार्णयदप्राणी प्रस्ततापगयाहृदा॥ ७२॥ चंद्रापीडे तदा तस्याः कटाक्षातीव्रतां कोरयः॥
संमानि पेतुस्तस्या च कुसुमायुधसायकाः॥ ७३॥ कटाक्षे स्वपनीतं चेतो चंद्रे तत्समागमैः॥ तत्क्षाव संपपिवंतावमदलेखामुवाच
सा॥ ७४॥ नमयाम दनो नाम कथ स्वपि सविष्ट्रतः॥ अद्य प्रत्यक्षतो दृष्टः स्वचंद्रापीडविग्रहः॥ ७५॥ न महाश्वेतया किंचिदुक्तं
प्रकृतवस्तुनि॥ अप्येवं ललनेयस्या कुसर्वमस्तु मनन्तरं॥ ७६॥ अपि नाम विकारोऽयं तदामे लक्षितस्तया॥ किं वानलक्षयत्येवमाह
सम्मनमयविभ्रमा॥ ७७॥ अस्थापि निजसंकल्पवितर्काविक्रियामिमा॥ मनसः संहरामेषस्य त्वामपि यथातथा॥ ७८॥ किं वा
सोऽद्य महतोऽस्यास्तु त्वां मुंडनमाक्षते॥ दूरस्थानिश्छतोऽभ्यस्यल्पगिमानुष्मतां त्वया॥ ७९॥ मदलेखा गृहीत्वा च दूरंगत्वा तदत्रि

का० कं॥ तयो ज्ञातय यथा तेन प्रसुप्ता मानकिंचन॥८०॥ आमुक्ततत: कंठे स्तारे मप मदलेखया॥ मारदिंदुकरोदारप्रभा ह्लाविततदिङ्मुखः॥८१॥
१२ चंद्रापीडस्य हारेण रराज कृतमंडनः॥ हर्षोन्मुखि वन्दात्र पत्रलापपरिवारितः॥८२॥ कादंबरीं चिरं लेभे मम यत्ते क्वचिदागमे॥ प्रसाद
कोयवरा त्र सानंदमंदमथातरत्॥८३॥ उत्थाय चंद्रापीडोथ कृतसंध्याविधिस्ततः॥ अथालं चत देहे न सम्यक् चिंता च चेतसा॥
८४॥ किं स्युर्गंधर्वकन्यायाः विलासाः सहजा इमे॥ अथ मंजनमुद्दिश्य वा तेनार्थयति स्मरः॥८५॥ दृष्टिर्निपुणा दृष्टीव यथा त
स्या विचेष्टते॥ तथा संभावनातीयं मम चेतसि वर्तते॥८६॥ इत्यपेतु प्रेमितता वापि मनंगः कलिद्रुमः॥ स कांतपरिणामेन न जाने
किं फलिष्यति॥८७॥ अथ वा यौवनोन्मादकृतायं मम संभ्रमः॥ क्व मनुष्याः क्व गंधर्वाः वत किं केन संगतं॥८८॥ आत्मसंभावना चेय
मास्तां महदतिक्रमः॥ कालेन व्यक्त्यते सर्वं कथं च मम मैसैनिकाः॥८९॥ इति [illegible] चिंतयतस्तस्य निद्रा सुचिरसंभृता॥ चकार मुकु
लाकारे अक्षिणी आनि मास्यमाता॥९०॥ अपरेद्युरथोत्थाय कृतसंध्याविधिक्रमः॥ कादंबरीमहाश्वेते द्रष्टुं तत्र चिरादिव॥
९१॥ तदन्तर्गासमादितुं गंधर्वपरिवारितः॥ संदृष्टा धमाक स्वप्रतस्थे रत्नांप्रति॥९२॥ अथ केनाप्युपायेन तत्र भूमौ गमस
विह॥ मानिविष्टः सरत्नेरस्य धावारस्य लोक यतः॥९३॥ तदादृष्टान्नृपान्सर्वान्कर्म त्रिपुंगवहस्यमौ॥ स्व हृत्तांतविदं वक्त्रेप
त्रलेखां निरूपयत्॥९४॥ निर्मितस्थामनीतायामन्येद्युरुदितेरवौ॥ केयूरकस्तमागत्य हेमकूटादयाब्रवीत्॥९५॥ कादंब
रीन वपतेत्वाम मौक्तादि दृष्टते॥ किमतः परं येनापि च वक्षस्य स्थानरत्न॥९६॥ केयूरकवचः श्रुत्वा संगतः पत्रलेखया॥ चंद्रा
पीडः पुनस्तस्मिं हेमकूटमथागमत्॥९७॥ अभिवंद्य महाश्वेतां ह्लादिता गमनस्तया॥ कादंबरीमथापश्यत् पत्रलेखापुरःस
रः॥९८॥ उद्यानतलिनीवाप्यंकल्पिते हिममंदिरे॥ कदलीदलशय्यायां ताविषण्णां न विग्रहां॥९९॥ तदालोकनमात्रेण मुकुरा राम
श्वासिते नसा॥ ततस्त्वस्यास्तु मिथितो पाया नैवा तत्र डिता॥१००॥ ततः कृपणतांसव नम्रहृदयमानाना॥ मनानामिविता साद्री प्राव १२

र्ततये गिरः॥१॥ तथा तत्र चिरं स्थित्वा तदिशा वयां वर्तिनं॥ अंगीमलितिमिर्ज्ञिक्रमा वेद्यानि आमाप्रायां॥ २॥ तदभ्यर्थनमादिश्य
पत्रलेखां तदंतिके॥ केयूरकं जितो येसौ जगामकटकं पुनः॥ ३॥ तत्रोज्जयिन्याः संप्राप्तमन्वेष्टुं लेखहारकं॥ अवलोक्य तद
नीतलेखं स्वयमवाचयत्॥ ४॥ पितुराज्ञां ततो ज्ञात्वा प्रोष्यागमनशंसिनीं॥ केयूरककरे न्यस्य तत्लेखं कृपाणि तेहणः॥ ५॥ तद
थमथ संनिम्न सह मंत्रिसुतेन सः॥ एवमेतादिति ध्यायन् प्रस्थानस्थैर्यमग्रहीत्॥ ६॥ सत्यं वाच्यमभवत्प्रसादरसिकं चेतो ममे
तत्परं गंतुं नेच्छति किंतु कासन मितो नो ह्यनयं गुरोः॥ भव्यः संप्रतिसंघातापुनरिह गता सा कादंबरीसंदिश्यतेति सतांप्रत
ज्ञदमसौ केयूरकं प्रादिशोत्॥ वैशंपायनमप्यभाषत भवान् सेवाह्ययन्वादिनीं पश्चादेष्यतियाभिसत्वरमेष्यस्व लोरिति
वाजिभिः॥ निश्चित्ये ति तदा प्रयाणपटहे दत्ते प्रतस्थे ततो गत्वा किंचन रंगेऽकाश्रममहोष्यास्त तस्मिन्दिने॥ ८॥ तत्रो
दतङ्विड्धा मित्रं प्रवेषमाप तत्पद्मरागसिद्धिकथाविनोदैः॥ नीत्वा निशां सततमस्खलितप्रयाणैः स्वल्पैर्दिनैस्त्वरितमु
ज्जयनीमवाप॥१०२॥ ॥इति श्रीकादंबरीसारे पंचमः सर्गः॥५॥ ॥अथ प्रविश्य नगरीमुपास्य पितरौ चिरं॥ शु
कनासं च सोऽप्यास्तु मारं नु वंदतः॥१॥ तत्र कादंबरीध्याननिरतैकाग्रचेतसः॥ बभूव रात्रयो किंचिन्नास्य स्याह्नुर्विह्नुच
॥२॥ नाचारेश्रियमाहारं नाबोधि मधुरं रसं॥ न चाड्रिपतचासंसिन न पस्पर्श विलेपनं॥ ३॥ सार्थमुत्सृज्य तत्राध्वन्योरथ मयूरव
क्षितः॥ वागुरापाश संवद्धस्वसारंगशावकः॥ ४॥ दिवाविभावरीं ध्यायन्निकाश्रवाच्छनु दिनागमं॥ उदीचीमेव सास्नाहीवी
क्षमाणो निशादिशं॥५॥ केयूरकोदितं वृत्तं वाचि चिंतयदेसौ॥ किं वदे पत्रलेखा वा सा किमुच्चेतवात्तया॥६॥ इति तन
केदिनं ध्यायन्नत्रलब्धधृतिर्धनः॥ कालं कियंतमप्येवं चंद्रापीडो त्यवाहयत्॥७॥ आकारसंवृतिं तातः ... नो
भवत्॥ यथा तां पत्नीतामस्य पितरौ नाविजज्ञतु॥ ८॥ दिनेष्वथ ष्यतीतेषु पत्रलेखा समदंतिकं॥ प्राप्य दलाद्र कस्थाय निह्नु

का॰ १७

पथिसोऽश्रुवत् ॥९॥ चंद्रापीडोऽथ तं दृष्ट्वा समुल्लासितमात्मनः ॥ कादंबरीमिवामं तापसस्य श्रीचमुकुंदकुः ॥१०॥ ततो विस्तरमप्राप्तौ
दुष्कादंबरीकथा ॥ किमन्मामस्मरत्सेषा स्वपितागमनादिति ॥११॥ साभ्यस्त्रयमिवालोक चंद्रापीडमुवाच सा ॥ कितया किं
तया देवनु समाद्य धायास्थिरं ॥१२॥ असौ किं सुप्रसन्नेन स्वयमकरकेतुना ॥ स्वपितावुस्तुपेतिश्री पत्तोश्रीरिवाध्विना ॥१३॥
तावाभिनवमनावाङ्गिवालातकलतामिव ॥ तान्तु विरहदाहाग्नौ किं सुनसिर्चिं हृतो ॥१४॥ केयूरकमुखाद्बुध्वागमनं देवता
वकं ॥ वज्रसंनिहितासालावसरीवक्यकंपयत ॥१५॥ तत्र ज्यैष्ठे यावदन्मांव पत्रलेखा किमेहमां ॥ सुकामेतस्यय मन्मेरह्नो
स्थापितकुंदले ॥१६॥ ततः प्रभृति निश्वासैर्वर्धमानोऽदिनैरिव ॥ ज्ञातागो मनिवेदवासावलीयत मात्रे: मात्रे: ॥१७॥ अत्र च
कुसुमामोदाः प्रागासत्रासागताः ॥ दूरात्परस्वस्याः कवरीमनुबध्नदा ॥१८॥ रोदनासक्तितापांगे चिरविस्मृतकज्जले
॥ नेत्रे विसृष्टमाधुर्ये गते तस्याः कषायतां ॥१९॥ चित्रपत्रलतालेखाविहितापक्षीयते नवं ॥ मंडनं गंडयोरस्याः कर्णेमुक्तावली
तया ॥२०॥ मृदुत्वमावरत्नाभ्य [illegible] सममापामिः ॥ स्नानिमानीयते तस्यानिश्वासैरधरः स्वतो: ॥२१॥ सतनोतु विरहप्यस्याः
प्रोका [illegible] विवर्हि: हृतो ॥ दाहप्रतिक्रियप्यस्ते हारकर्परचंदनैः ॥२२॥ विरहज्वलानलस्तस्याः लावण्यमलानिहृत्रैः वा
डवक्राधिना नेति [illegible] ॥२३॥ मुकुंदः स्मर सिहसांविमुंगीवोपवने मुकुः ॥ पुत्तिनेत्रवाचीवकुमुत्कंठ
ति विकला ॥२४॥ मुकुलैर्वंतमालिंगप्रसंकल्पविहितापुरः ॥ [illegible] तेवीत्विवित्त सापतति [illegible] ॥२५॥ [illegible] स्वयमुप
लब्धः संकल्पादपीहरतः ॥ प्रसुप्ताल [illegible] विवमन्त्रमा विसा ॥२६॥ तदाकारमयं चित्रं तन्नाम स्मरता गिरा ॥ स्वन्मवा
लितहरिस्तस्याः संप्रतिवर्तते ॥२७॥ कियद्वा [illegible] तस्याः [illegible] विरहव्यथा ॥ स्वयं वेदनगम्यासि सा तयैव नुभूयते ॥२८॥ राम
किमन्यारत्यामुनामस्मावकुप्राः सुते [illegible] ॥२९॥ स्मरमैविन्वे पमानाना मुड़गो वे १७

कदाप्युनः ॥ हिम्रोर्वीस्वमप्युत्संगेनिधायमुखमश्रवीत ॥ ३० ॥ क्रीडेवयदिजीवंतींमामिच्छसितमानय ॥ अहंनेतुमशक्याहिसुहृदांसि
समंतरं ॥ ३१ ॥ स्थितायांत्वयिजीवामितस्यप्रेम्णायथातथा ॥ गतायांतुस्थिरंकालंहंतमेतोनमनागसवः ॥ ३२ ॥ इतिश्रुत्वाचतद्दुःखास
मायातासमतःपरं ॥ देवःप्रमाणमित्युक्त्वाकदलीविरमासमा ॥ ३३ ॥ चंद्रापीडस्तदाकर्ण्यजातस्मृतितिरिवाभवत ॥ तत्रस्थि-
तिंप्ररूढप्रेमामनोहत्तुमात्मनः ॥ ३४ ॥ दिनेष्वथपुनातेषुवत्तुंकादंबरींदृशं ॥ आगत्यकेयूरकोप्याशुदीर्घश्रप्रांतवाहनः
॥ ३५ ॥ सचोज्ज्वलमिमाविमतंप्रविभक्त्वौहसम्मितः ॥ स्थानेननुमनोलग्नंस्वामिन्याइयमन्मतः ॥ ३६ ॥ प्राविशत्पदहप्रानेनचंद्रा
पीडंयथाक्रमं ॥ चक्रवाकवधूकाकीप्रियाविरहविक्लवः ॥ ३७ ॥ दधमापार्श्ववर्तिन्याचमरंपत्रलेखया ॥ संवहयमानःप
र्यंकनिषण्णस्तांविद्यन्दः ॥ ३८ ॥ प्राणिपत्यमविशत्केयूरकोगाढंशिरसिपस्पृष्टो ॥ कुर्वतःकुसुमतल्पेप्रश्नंचंद्रापीडेनसादरं ॥ ३९ ॥
ततःकादंबरीवार्तांपृष्टःकेयूरकोमुना ॥ पत्रलेखामुखंवीक्ष्यसंदिग्धमिदमब्रवीत ॥ ४० ॥ कस्मैविनानयाकिंचिद्युक्तमेतत्कि
मिहस्थितः ॥ कृतमेतत्स्थितस्यासिकृतमागमनेनमे ॥ ४१ ॥ तथापिवदसंदेशाद्रत्तितेनतुनोदितः ॥ पुनःकेयूरकोप्याहनाहिदि
नाप्यसमर्थाः ॥ ४२ ॥ कथंजीवतुमुग्धासापुनर्विरहेतिमामिति ॥ तस्याःसाकृतयाहस्याविस्रष्टोस्मिनतद्दिवा ॥ ४३ ॥ किमत्रव
कुलोकेनतथास्याविरहव्यथा ॥ अद्यापिजीवतीत्येवयथालापतेमनः ॥ ४४ ॥ तत्कथामित्यमास्थितवातास्मिन्नयदेनोदि
शांबंद्रापीडःसुखावासेकेयूरकमभ्यारयत ॥ ४५ ॥ नतान्नसोनमंतंगोनाकिरातस्मययदं ॥ ब्रह्मोदसरस्तीरथासंमाकथ
सर्वथा ॥ ४६ ॥ श्रुत्वेष्वाहितसेदिश्रयसाहितपत्रलेखया ॥ केयूरकमसौनवैः प्राहिणोत्स्वात्मतमेऽनं ॥ ४७ ॥ तयोस्तगतयोराज्ञ
सुतरांखिन्नमानसः ॥ तस्तानभित्तमन्तुध्यासेत्तनगमनसाधकान् ॥ ४८ ॥ अश्रावायविधुतेभात्तधावारमुपागतो ॥ यौ
१५४ जनरंपात्रैणपुरःकृतनिवेशनं ॥ ४९ ॥ वैशंपायनतोलब्धकिंचित्वारणमित्यसौ प्रजुक्तामगादेनयःकंपितुराज्ञया ॥ ५० ॥

का० तत्र राजकुमारान्तो वयचलाहका निवेदितं ॥ क्व वैशंपायनो वास इति सेनान्मनमपृच्छत ॥५१॥ वलाहकस्तु धौतं दृष्टः तत्किञ्चिन्नो दितेनीमु
१५ कः ॥ न वैशंपायनो ऽत्रास्ति सन्नर्केवमभाषत ॥५२॥ ततो वृत्तिं पितुरगाच्च पवित्र पततो रथः ॥ हा वयस्येति विलपन्नश्रावर्षत सरोदि
तुं ॥५३॥ वलाहको निपत्याथ चंद्रापीडस्य पादयोः ॥ देवमेवं तथाप्येतत्क जीवन्नस्तीत्यवोचत ॥५४॥ चंद्रापीडस्ततः प्राह नेदृश कथ
नमया ॥ सवैशंपायनो जीवेत्स्यस्थाल्लं वतमामिति ॥५५॥ इत्युक्ते तञ्चित्रं तं पुनराह वलाहकः ॥ श्रूयतां देव यद्वृत्तं तत्र प्रचलिताद
पि ॥५६॥ अस्मान्नेकस्मादिस्वप्रस्थितस्त्वामनुव्रजन् ॥ ततः प्रीतिनिद्रोऽसावास्त तत्र यथास्थिति ॥५७॥ अदूरे पुरस्थात्सा याव
धाय प्रकृताः क्रियाः ॥ विनोदयितुमात्मानमचरत्सवनस्थली ॥५८॥ तत्र सकुञ्चमित्रः सन्नस्मान्नात्र पदं व्यधत् ॥ किं चि
न्न्रथ मित्राणेत्यूमेवं दिन्नस्तत्तो वनः ॥५९॥ ततोऽस्माभिरुद्धमाना वयस्माभिः सोऽभ्यधीयत ॥ स्थीयताम वधोद्धात्स भाषता
मो वनस्थली ॥६०॥ तदासौ नाग्रही दाक्षं चित्रं स्नेहवचाद्वदीत् ॥ यात स्वयनगं तत्र यावज्जीव मितो मया ॥६१॥ सवर्षन्निर्दि
ना न्यास्ततथैव विचरन्वने ॥ नासौ वैशंपायनोऽसौ मम्मानयित्तुं तत्तः ॥६२॥ कृतप्रायो देवसेनपादयोः पतता निद्रां ॥ इयता
राजच कोपानानुचरप्रार्थितोपितः ॥६३॥ ततस्तन्न चिरं स्थिता काश्चि ततोऽयमपप्रयत ॥ आयाता अभिरुद्ध सैन्येन त्वं प्रमाणततः
क×५ परं ॥६४॥ इति श्रुत्वा निपतितः क्रौंचिरस्मयसंकटे ॥ चंद्रापीडस्तथैवासीत्तस्मिन्नर्थे ष्टतानः ॥६५॥ अथ यत्न हौ विचि दितेनानामवोच्छ्रा
मागमत् ॥ अनवेक्षित विस्तारः सामा स्यातः पुरोऽन्यथा ॥६६॥ तत्र दर्शनमिव स्थिता स्वयमेकाकी वल्लालकं ॥ अचिरं विपक्षिवच प्रालंब्युत
पीडस्कृता स्वरः ॥६७॥ ननु त्वं स्यादितो मन्तु स्त्वया कोऽप्यस्पताहृदः ॥ येनातः स्फुरितासौ च अन्यो विहाय वनं गतः ॥६८॥ विपुणो
नपुनराह देवं पुनर्वादानामापणचित ॥ किं जातमधुना येन लंग्रहस्तपोवने ॥६९॥ विनानार्द्धेवनिमित्तेन नपावमासौ कुमारी यस्ते राम
मातापितरसुहृद्बंधुदेशाश्चिन्तत्वियोगिता ॥७०॥ इत्युक्त्वा तिमनेपालेश्चुकनामसत्त्वं नंतरं ॥ चंद्रापीडः स्फारित प्रोक्तोपि गद्दशत्ततो मम १५

ष्यात् ॥७१॥ किमेतदिति चार्यैर्वव स्तातत्वमतर्कयत् ॥ तेकान्तु मानमात्रैर्ह्लत्त धीरिव मासमो ॥७२॥ श्रुत्वा तद्दृशिरिं दोर्वीर्ह्याराधकंव
कोत्क्रमः ॥ तस्यमन्युः कुमारो जातसंभावनास्पदं ॥७३॥ पापः सरल्वर्णीतः सुचिरं पठितः शुकः ॥ पत्रान्तरितवोऽपुनः फलितमात्त
कृत्वत् ॥७४॥ सत्वकुमारस्सर्वस्यापृथिव्याश्वजीवितं ॥ कुराममेनेतस्यार्थमो क्रमुद्दैकुमर्हसि ॥७५॥ तास्मिन्नविरतवस्कंदु
पतितः पादयोः पितुः ॥ साश्रुकंठमथोवाच चंद्रापीडः कृतांजलिः ॥७६॥ देवमप्रत्ययस्यैषा मिदंमनसाधनमेवतत् ॥ गत्वातमानया
मीतितदनुज्ञातुमर्हसि ॥७७॥ तामागामिनीमालोक्य पृच्छन्तिवसितुं चितं ॥ तेनोन्नतं वादेशंवामनतामेवभोक्ष्यते ॥७८॥ तत्रस्थंच
समनीयव्रतुपेतमयान्दत्पुनः ॥ संप्रवेष्टव्यमित्येषगरहीतग्रंतनिश्चयः ॥७९॥ तयोक्तमौनितस्मिंश्चरावाप्याकुलेक्षणाः ॥ सोपश्यन्नं
16 निःप्राणेव ह्रीसचतत्रवल्कलवान् ॥८०॥ सर्वोपायप्रयोगेणापिक्रान्तेनचमेप्रिया ॥ चंद्रापीडानिकंदीपिनाश्च तांनिश्चयान्ततः ॥८१॥
सिंचती बाष्पधाराभिर्मीलितमस्यमनोरमा ॥ कस्तोविलपतीवाचेरमेनामवोधयत् ॥८२॥ सोयिस्थितेनिजात्सखौ स्थितपश्या
मिपुत्रकं ॥ न्ननमध्यौमवाप्येवचसत्वयिगते पुनः ॥८३॥ इत्थंविलापसंतप्ताचतप्ताचकरुणाक्रिभिः ॥ चिरमाक्रीकृतोव्याप
नजहातित्वनिश्चयं ॥८४॥ ततोश्रमरसंमुद्दुगेन्दारयतीस्ता ॥ यथाज्ञानांसिपुत्रीतिकथमस्यपुरावानृपः ॥८५॥ द्वातु
रेतस्यपितेराप्रणामसमकालतनुरुरु ॥ श्रेतोयत्नसंसत्वाज्ञघातासादापितः ॥८६॥ चंद्रापीडःपरिस्पोतान्संस्थाप्य
वयथातुध्यं ॥ पार्थिवानूपरिवारेणप्रातिष्ठतत्तद्यायसा ॥८७॥ चिंतनान्यास्यद्योगमूर्ति ह्यमानमनाःसुखा ॥ सुप्रवल्लोषेण
राजासौविधननगरीपुनः ॥८८॥ बलाहकस्तस्सेनानीर्विज्ञप्तोपिपन्नतः ॥ स्वगृहानप्रविष्टोवसचंद्रापीडमन्वगात् ॥८९॥
चंद्रापीडस्ततोगत्वदायितालोकनोत्सुकः ॥ श्रमन्मततत्त्तापैवसचंकेतासविधमयोः ॥९०॥ राजोगणकुमानाद्रीन्नवदी
नमतस्थली ॥ नमात्रिनोदिवंवापिभावन्निंद्रयुधेनसः ॥९१॥ ततःप्रावर्तततग्राहद्दृष्पोनोन्नतपयोधरा ॥ कोप्यानवरसोर्द्ववु

का० सुहृत्तु मित्र गता ॥ ९२ ॥ तामप्यगमयत्त्वासौ चन्द्रन्कतिपयैर्दिनैः ॥ अच्छोदसरसस्तीरमाययौ मृगितो भ्रमः ॥ ९३ ॥ अपनीतसमायोगः
१६ परिवर्तवासी ॥ महाश्वेतामथ द्रष्टुं स जगामाथ तदाश्रमम् ॥ ९४ ॥ तत्रापश्यन्महाश्वेतां तां दातोकनलजिताम् ॥ दृष्टो निजदो
शम्पाख्यालापकरुणस्वनम् ॥ ९५ ॥ तत्कारणं परिज्ञातमोहनिष्पदपद्मिनाम् ॥ निरीक्ष्य चन्द्रापीडस्तां चन्द्रापीडेन सा ब्रवी
त् ॥ ९६ ॥ केयूरकमुखात् दुःखागतं त्वां पितृराज्ञया ॥ दिनानि कतिचित्तिष्ठ सकादम्बर्यनुरोधतः ॥ ९७ ॥ ततस्तथा यथा मायम
सीना ॥ स तपोवने ॥ विप्रयुवानमज्ञानाद्विचिन्तं वनस्थली ॥ ९८ ॥ सप्रत्यभिज्ञामात्तो मामसौ मन्मथान्मुखः ॥ तौ ब्रह्मदे
जयामास नमिवक्त्रो निचापतेः ॥ ९९ ॥ ततो निर्भर्त्स्यमानोपि वार्यमाणो प्रियव्रतः ॥ स वह्न्यादि नसानानस्ततथा मामुपपीडय
न् ॥ १०० ॥ एकदा तु प्रायानामामागत्य निपीडितेन च यः ॥ कृताञ्जलिरनङ्गार्तो याचते रतिदक्षिणाम् ॥ १०१ ॥ ततो धिग्गिति स क्रो
धमभिधायक मण्डलोः ॥ नतमुष्टि त्वम स्रामो मया नुध्यायदेवताः ॥ २ ॥ शुकवन्मुखरागेण च क्रमेष्यासि सित्तत ॥ गद्
ह्रदुरावारम्भ कार वमा विद्य सि ॥ ३ ॥ पापवन्तोनमरुत्ता मदनाग्निना च जन्मान्तरावच्छितश्च हतकर्मणा च ॥ चित्रेण वा भ
गवतश्चरितेन धातुः प्राणानसावुदसृजन्निपपात चोर्व्याम् ॥ ४ ॥ आक्रन्दतः परिजनानत एव सोपरे द्युज्ञातमया येण कुजनास सु
तः सखवन्ते ॥ तत्प्रत्युपसाप्रियवयस्यवियोगहेतुमस्तत्रयामकरुणां दुःखलाभमाप्या ॥ ५ ॥ प्रत्येक वा भिन्नः प्रसमामि बस्मल
स्मविरचयाकदाचापदेपेह कमलामुखकाद्ध्वरि पुनः ॥ कश्चित्रेवं प्रोक्तः स्फुटितहृदयस्त्वत्तामस्त्वजस्त्वं चन्द्रापीडस्त
स्मिन्वयपातद्विति ततो ॥ ६ ॥ ततोस्त्रं नयी बन्धुक्ताततः पिताता गनयनसाम्रात तन्वीदीनामिवं निदर्श तदिह पानके ॥ ७ ॥
तो विस्मृतं ताशीय ततमम्भुमातो बवीचिवया महाश्वेताससाक्षं कथमपि नया तिस्मद तत्प्रा ॥ ७ ॥ ह्यष्टुदीनामिव चक्षुमत्ता म राम
तामस्ते मयसन्तानु दैत्यासु विदिरुक सणा केदिनञ्चकवाकान् ॥ अद्य लय्यध्वनि मिव करेरुभैया श्रा वो विमुञ्चन्नं तं तिगमद्युति १६

17

रपि ततः स्वामधामाजगाम ॥१०८॥ ॥ इति श्रीकादम्बरीकथासारे षष्ठः सर्गः ॥ ६॥ ॥ श्रियो जयति ॥ तस्मिन्नवसरे वार्त्ता

कादम्बर्यपि वेधसा ॥ तत्रैवानीयतानेकयाच्ञावैलक्ष्यकारिता ॥१॥ असौ हि पत्रलेखायाः पुरः केयूरकः स्फुट ॥ मुक्तासंप्रदायम

यातश्चन्द्रापीडोऽनुकूलताम् ॥२॥ ततः सकलविस्रम्भयोग्यविगतत्रपा ॥ महाश्वेताश्रमोपान्तं प्रसुप्तामियेषतां ॥३॥ वैशम्पायनवि

स्मरसन्तापसमनन्तरं ॥४॥ चन्द्रापीडमनःपीडां वयस्यविरहे ध्रुवां ॥ शङ्कमाना नामनश्यत्तां तत्समाश्वासकारणं ॥ कादम्बरी

समुत्थाप्य तदानयनसत्वरा ॥५॥ तस्या तारलिकागेहे प्रागमतामिति ॥ सद्यः पत्रलेखासार्थं गत्वा तथावदत ॥

६॥ जातोत्साहा महाश्वेता संदेशे नगरीयसा ॥ गमनोत्कलिकाद्भेजे कादम्बरी ततः ॥७॥ तन्मलपट्टवासांसि सविधान

विधित्सया ॥ हृदयप्रश्रयास्पदं रसासक्तितामलोरवृत्या ॥८॥ पत्रलेखां पुरस्कृत्य प्रियवर्यां विचक्षणां ॥ केयूरकं च तत्रैव

दिनेषु मुक्तमाययौ ॥९॥ आयान्त्या प्रतदातस्या दुर्निमित्तपरंपरा ॥ कादम्बर्या तथा हृदयोत्कम्पकारिणी ॥१०॥ महाश्वे

ताश्रमोपान्तमायदस्तगते रवौ ॥ उदिते च निशानाथे संततमम... ॥११॥ आसीच्च ... वतमुद्गमो ... यदन

नि ॥ वनान्तके दर्शे ... ॥१२॥ मन्ये सैव महाश्वेतावलम्बनीयप्रस्थिता ॥ इयं सा शङ्कमाने व

विधेयाहं ... ॥१३॥ ततः ... नाथतथा स्थितं ॥ महाश्वेता तां तु तामालम्बितविनादंदत्तां ... ॥१४॥

महाश्वेतां तु संवीक्ष्य विकसच्छोकविकलां ॥ नितान्तताडितोरः स्थला रुदती मोहमागमत ॥१५॥ पत्रलेखापि तत्कूपकं च

पीडविलोकिनी ॥ मुमुचे सन्न्यासाद्यः प्रपतन्ती ... तले ॥१६॥ कादम्बर्यापि ... तरलिका तदा ॥ आश्च चन्द्रा

यथा हतसर्वतं मरणक्रमा ॥१७॥ तमाकार्यापि विलापयेच वैलक्ष्यं ... जनो चितां ॥ तत्र ... महाश्वेता मदलेखा च सा च

बाल ॥१८॥ सततस्थूलधारेण चिरात्प्रकृति रोदिता ॥ रुदन्ता ... नगरीयसा ॥१९॥ यथा योग्यनमा

त्र४४

का० ८ अपि नाहिमयाकृतोमेरोदितुं ॥ सखि मे दर्शितः पंथा नाथेनैव महात्मना ॥ २० ॥ अयं सुहृद्वियोगोहि नारे दीर्घिकलत्ता पवा ॥ ज्ञाप
नैव प्रियया नौ जलपंथाः ह्यागतो मम ॥ २१ ॥ युष्मत्सखि मतान्मोते तव जीवितुमीहते ॥ यो जितादेवता मित्वं पुनस्तत्संगमा प्र
या ॥ २२ ॥ अहं सत्प्रकारेण विध्विभग्नमनोरथा ॥ करोमि कुभोगैः प्रातैः केवलमाणव हिंकृता ॥ २३ ॥ मा वियोगोपतापेन तातो वाक्य
गतेचिता ॥ मदत्तो खेतथा कुर्वायथानश्वेतिमुत्सुजेत ॥ २४ ॥ स्वयमेवाभिमाप्यैतमहासमयवनेतया ॥ यथा मातिमावाल्ह पुरो
रतेनैतानामयः ॥ २५ ॥ कुमारस्तत्र चित्रस्थो मयैवालिखितः स्वया ॥ रत्नानीयोपयानाततेनैसर्वितता प्यसौ ॥ २६ ॥ प्रत्यनीय
प्यौरा भागव नं भित्तिनिवेशितः ॥ कामदेवपराकापि निन्ये नवाह्यथा चितः ॥ २७ ॥ क्रीडापर्वतकोदयः प्रख्याताय तपस्विने
॥ तत्रोषितकुमारेणानहि सान्नास्यप्रोभते ॥ २८ ॥ दीर्घिकारामनमध्येमेपद्मिनीखंडमांडिता ॥ तत्राप्तोकृतवासं मराजहंसकोद
वकं ॥ २९ ॥ धारायंत्रैः प्रसर्णाच क्रीडावापीतरतिकः ॥ स्त्रे हास्यया स्वयं क्लिन्नमसिलीलीत्तावनं नव ॥ ३० ॥ तस्मिन्नूतनवाड
सवकुलेमालतीलता ॥ पुत्रकः कृतकस्तानास्यामेत्वनीयत्वयैवस ॥ ३१ ॥ मयाकुत्वाकृतस्तासौ बद्धालबालकः ॥ वर्धितो
यः स्वहस्ताभ्यां सेकैस्तन्यपयोनिभैः ॥ ३२ ॥ गृहेमुकुरप्रयती मामसौ बहुलोहिता ॥ नूनं नहरिहरिकानां सेवमापयेत्स्व
काननं ॥ ३३ ॥ सुकः सपरिवासो मकालिंदीसाच सारिका ॥ यथा न कलहायेते तथा कुर्याः प्रतिदिनं ॥ ३४ ॥ नित्यमेव
म कुसमपालितातानकुलागना ॥ स्वांके आपयितव्यासौ यथा यातिन दूरतः ॥ ३५ ॥ कृतं मंगलकं कान्तापुत्तयादी
यानया ॥ संपादयचिरामप्यु प्रज्वलज्जातवेदसं ॥ ३६ ॥ केपरकचिरोदकमोदानांदीनमवे नमः ॥ उत्ते ह्यो चैवकाष्ठनि
समाहरकृतापाना ॥ ३७ ॥ तातत्वया कुमया देहः त्रियते कथमात्मसाततः ॥ कुमारस्यकुमादायपतामिनरसंभसा ॥ ३८ ॥ राम
कुमारमित्रकुःखेनतन्नुतासिति तडागवितां ध्यताभायजातो वितातत्रजाहमात्मनः ॥ ३९ ॥ उष्टवामि कदेत्यवम ८

मिथ्यैवमागतः ॥ स्वयं चिरयती त्वेव मधुनाऽमदयीत्तस ॥ ५० ॥ इति कादंबरी सखीमरणव्यवसायिनी ॥ शिशिरज्योतिरप्यफुलं
यमानस्त्वोदमस्त ॥ ५१ ॥ येनदुग्धाब्धिजोकेह्नो तत्ज्ञात्वमानस्त्वासवत ॥ प्रहृष्टदत्तवीणस्तु तत्रस्थः सकलो जनः ॥ ५२ ॥ अथ दिवौ
कृतिःकोपि पुरुषो गगनस्थितः ॥ गर्जद्घनघटाधीरगंभीरध्वनिमभ्यधात् ॥ ५३ ॥ त्वं हि वत्से महाश्वेते सर्वमाश्वासिता मया ॥
मदंतिके स्थितो ह्यायं पुंडरीकस्तव प्रियः ॥ ५४ ॥ चंद्रापीडस्त्वयं किंचित्कालं विस्मायमानवैः ॥ अत्रैव विचलत्कांतिरास्ते कादंबरी
प्रियः ॥ ५५ ॥ अनेन हि पुनर्लब्धनिरपायस्थिरायुषा ॥ गाढं कंठग्रहानंदः कादंबर्याः करिष्यते ॥ ५६ ॥ मवत्स्वोयमेवास्तु चित्ते
सप्तत्र्योहठः ॥ निमस्थ्यति विकाराय यदनंततमातृजः ॥ ५७ ॥ इत्युक्त्वाऽभाति यातेन सहसैवातिरोदसे ॥ स विस्मयः सरवा
मदाविलः कृत्स्ना जनः ॥ ५८ ॥ पत्रलेखा तु तेनैव ज्योतिषो वचनेन च ॥ लब्ध्वा चेतन्यमुत्थाय गत्वाऽद्भुततरैः पदैः ॥ ५९
तस्मिं जातु धर्माप्यानामसमादाय केसरैः ॥ तेनैव सहितागाध्यप्रविष्टा मध्यमंभसः ॥ ६० ॥ अंतरिते वाथ तां वेगयाता तरलिका
न्वगाततः ॥ सादर्द्रं पयोमध्यादुत्कृष्टतः कपिंजलं ॥ ६१ ॥ ग्रस्त्र्यत्र च चक्रे चयथालोकितमद्भुतं ॥ तेनापि विस्मयस्तासाम
वर्धितत्यां ततः ॥ ६२ ॥ अथ विस्मयत्ये स्तन्ये भ्रुता कुकर्णाविद्रुवः ॥ स्नाना द्रवत्कर्णेस्ताभिरहंसयत कपिंजलः ॥ ६३ ॥ स्वयमे
वोपाविरपाथमहान्वेताममभाषत ॥ राजपुत्र्यपि नामायं फलमित्रायते जनः ॥ ६४ ॥ अहं कपिंजलस्तस्य वयस्योदयितस्य ते ॥ नि
रागमनदोषासाम्या कुपितस्याभिसस्मि चक्षया ॥ ६५ ॥ कादंबर्यालयान्वेमाः प्रत्याख्यद्भवसभागारः ॥ मदीयः पितृघातमधुना
धृतं पुर्वं ॥ ६६ ॥ अपुत्रिणः ततोनीतोवपस्तोनततपणं ॥ गतो गगनमुत्पत्य तमेवानुसरन्न हा ॥ ६७ ॥ ततो सौहृस्य
११४२ सरत्वप्रविचित्रंवित्रामंडलं ॥ अनंतरं प्रविष्टमामवलोक्येदमब्रवीत ॥ ६८ ॥ कपिंजल मंगां केमां विद्धि सोहं तवामुना
॥ वयस्येन हृत्थासामाहेमपूरगते त्वयि ॥ ६९ ॥ चाञ्चल्यालोकया त्राहितो कपालतयाऽमया ॥ अदितो हृयथाऽकालं

का॰ तः प्रविकरन्करान् ॥ ६० ॥ अयं मदंशुसंस्पर्शप्रहृष्टाधिकमन्मथः ॥ कंठोपान्तचलत्प्राणऊर्ध्वं मां वीक्ष्य चाब्रवीत् ॥ ६१ ॥ यथैव वि-
रहार्त्तोस्मि लक्ष्मीपादितस्त्वया ॥ मरिष्यसि तथैव त्वमिंदो जन्मनि जन्मनि ॥ प्रतिशप्तस्ते मयाप्येवं त्वमप्येवं मरिष्यसि ॥ तद्दे-
वेमनागास्त्वं त्वाप्राप्तो दिव्यक्रुधा ॥ ततः प्रतनुमन्त्रोऽहं परितापद्रुतो भवत् ॥ जामातेष ममस्मभूतासर्वं धादिति प्रपत्ततः ॥ कु-
याद्व्प्रतीकारस्त्वेतत्कृतुर्महात्तपाः ॥ ६२ ॥ देवमेतस्य रस्ते मि साम्प्रतोरत्नेष्मुभिः ॥ इत्युक्तोऽपमये लयमानीतस्त्वं च सत्वरं ॥ ६३ ॥
गत्वा निवेद्यमंतु स्नातमस्तं तकेतवे ॥ इति वंदमसौ वाक्यं श्रुत्वाहं दिवमुत्पतन् ॥ ६४ ॥ तेरितप्रस्थितः किंचिद्वैमाने कमत्ते-
यं ॥ सत्युमस्प्राप्तको पादस्पेनेव तपोवनात् ॥ ६५ ॥ त्वयाहं लोकितस्तस्मादस्त्वेवं भविष्यसि ॥ सम याग्रशापत्वान्नो-
वंधुकार्यपुचेतसा ॥ ६६ ॥ प्रमादन्नतपोद्यमम तस्मंहरवे त्लेक व ॥ सत्वमाप्तदेतोयं प्रापेभवति नान्यथा ॥ ६७ ॥ ता-
रापीडस्य पुत्रार्थं मृजा पि न्यात पस्थितः ॥ सतु या स्पतिपुत्रत्वं चंद्रमास्ते निदर्शनं ॥ ६८ ॥ पुंडरीकस्तदीपस्य शुकनास-
स्य मंत्रिणः ॥ तारापीडसुतस्य त्वं गतेन हन्तं तानुजः ॥ ६९ ॥ तस्याव सामेस्नात्वात्तुपर्णतद्गापोमविष्यसि ॥ तदा कर्णप्रवितस्मैनप-
ततपत्तामर्हितः ॥ ७० ॥ ततो धीमन्त एवाहमुद्दतिष्टमयो निडः ॥ स्मरते स्तुरगभावे पिनमेमत्युपाकादवन ॥ ७१ ॥ मयैवाहमिहन्-
तः किन्नरस्थातितत्कृमात ॥ वप्पान्वितस्य प्रापायपरस्परमस्तयो ॥ ७२ ॥ द्वितीयजन्मयोगेनस्मवितश्चमत्तोक्वं ॥ तद्भाजि
यथा हि तत्त्वमारव्धानुप्रवेतकृतवे ॥ ७३ ॥ द्वितीयजन्मग्रहणे क तयोस्मरितिवेदितुं ॥ कपिंजलकथतेत्वेवे प्रापान विग्रहं ॥ ७४ ॥
पुंडरीकमपीमिङ्गायमनस्तवताततयत ॥ द्वितीये प्यहमेवास्य जातो जन्मनि त्वं यदे ॥ ७५ ॥ प्रात्तो मदनुरक्तो सो मयेतिविलप-
पसा ॥ कपिंजलस्तदेवेवंसदंतीतामवास्यत ॥ ७६ ॥ अब्रवीच्च वधौः शापः प्राप्तोरङ्गं रवस्पवर्त्तते ॥ कालेनानीतिदांतापुंड- राम
रीकस्यसप्तमिते ॥ ७७ ॥ दमातां पुनः [illegible] त्वमितस्मुधं रहिते ॥ ७८ ॥ प्रसादयि १८

तैते मंदैः चंद्रापीडस्य भाविते ॥ कादंबरीति मत्वान्ती ग्लापवन्न कन्तु वर्ष्मले ॥ ७९ ॥ वत्सले खेति सो त्र्यालेमयानाज्ञापितकृतिः ॥ इत्युक्तोद
पत्रलेखा मरोमकपात्तु विह्वलः ॥ ८० ॥ नैवेदं विंदुसंदिग्धान्न क्षिरन्नपिकपिंजलः ॥ तस्मिन्नेतिम महाश्वेता कादंबर्यौ तथैव तां ॥ ८१ ॥ सप
कविस्मयोत्कंपे कथयानिन्म्यतु निशां ॥ महाश्वेता यथा हन्ते तत्राभ्यधिकनिश्चया ॥ ८२ ॥ कादंबर्या स्थिरे तत्र संप्रत्ययमजीजन
त् ॥ अपरेद्युः रथः स्फीतः स्फारि कोपतत्वेदिका ॥ ८३ ॥ हस्ताभ्यामारोप्य परिरक्तु आकर्णदत्तुरैः ॥ अभिषिच्यजलैः स्वच्छैरनुलिप्य च
चंदनैः ॥ ८४ ॥ आनर्च चंद्रापीडस्य देहं कादंबरी चिरं ॥ परिमल्योयमाश्वासः सर्वस्वहृत्म यायया ॥ ८५ ॥ क्रमगतामेतदाप्त्संपुरि
संतन्निस्थकायसा ॥ ८६ ॥ जगदवमहास्वेता मिदानीमनुहृत्तये ॥ सखीति व्याहरंती सा दुःखसंप्रलवारिती ॥ ८७ ॥ विधिनावि
ध्यानेन समान सुखदुःखतां ॥ आवयोश्चिरसंस्तुतं सख्या प्रेमन दूषितं ॥ ८८ ॥ ततः प्रभृति सर्पत्ति मर्चयंत्यथ तापसी ॥ चंद्रापी
डस्य वंद्रापीडस्य वादिवा निश्चं ॥ ८९ ॥ दिवसे घ यगच्छत्सु निर्विकारस्थावरतां ॥ चंद्रापीडस्य वपुस्थितिस्थिरमाप्रावबंधसा ॥ ९० ॥
ततः सेनान्यमाहूय बलादकामसाधत ॥ विदितत्तवसर्वाय हृत्तातो च कुविस्मयः ॥ ९० ॥ देहकांत्म विनाप्रेनजातसंप्रत्ययस्त्वनः ॥
अर्हस्तु जयनं गंतु प्रभोरा स्वासकारणात् ॥ ९१ ॥ सोत्रुवीदवितत्राख्यप्रज्ञातं प्रहिणोम्यहं ॥ युवराजमयोरस्ट छमसमगंतु मर्षोप्र
तां ॥ ९२ ॥ ततः स्वरितकोनामराज्ञो निकरुचन्द्रैनः ॥ प्रहितस्तेन नेरवस्त्र स्वलत्तत्त लिखिता हरः ॥ ९३ ॥ स गत्वो ज्जयनीं प्राप्य सर्वंरा
ज्ञे न्यवेदयत् ॥ राजा सातत्सुरा नात्मतदश्रोवी यथा क्रमं ॥ ९४ ॥ ततस्तन यहृत्कंगद्भ्रातिमात्मकमानसः ॥ उक्तोत स्मिन्नस्तु वृत्तांते
हृष्टप्रयो भवत् ॥ ९५ ॥ शुकनाशस्तु तं प्राह कर्मवैचित्र्यवेदिनः ॥ प्रातेतितासम्प्रास्वस्य देवको न्नतवभ्रमः ॥ ९६ ॥ देवता नाम पीनां
चमत्पदे रूपरियरुः ॥ श्रूयते च पुराणेषु ख्याता वापि च पद्यते ॥ ९७ ॥ चित्रारंभानिप्रायाः पुसामनानु षजयो चिताः ॥ किमन्यलोके कंव
जमनुत्पार्पितंनमः ॥ ९८ ॥ कुमारस्य पुरौरि देरा विद्वांन विद्यते ॥ साकांतिराकृतिः प्राकृतिः क्व दृष्टान्यं न पुरुषे ॥ ९९ ॥ स्वप्नेदेवास्तु

रोदेद्दश्वेतकेतुरेवं तदालयः॥ मयापि पुंडरीकोऽकाम्बालाक्षीसमद्दयत॥१००॥ आगत एव तयोरीदृक् आवयोरुपरोधकः॥ देवता सुत्रातं
यातिय देहेमर्त्यधर्मिणं॥१॥ कपिंजलमुनिस्ताहगविलुसगतिर्दिवा॥ आचष्टीतमहत्ते त्राकथं मिथ्यमनुताहशः॥२॥ इदं कामव
दृष्ट्वा कृतं वितेने हिंतोपियत्त॥ यातिप चात्मको देहं चिरादपि न विक्रिया॥३॥ चूयाशितकोपिप्रथमात्तिदेनिमयवत्ताह कः॥४॥
सुपरीक्षितमतस्य स्पष्टं कालमवेक्षिता॥५॥ विदधत मङ्गुलोक्तमस्य मोदजगदचिरादवलोकयिष्यसि त्वं॥ पत्नीनामिवावितुले
नमुत्रोप्यपगतप्राय कादम्बर्यनकुमारं॥६॥ इतितिं चिवृत्ताक्षिप्तवत्संसुतास्त्रैः विसृष्टस्तस्परात्रः॥ नचान्तप्रतिपद्यतेमच्चेतोग
मने च पुनरप्यमत्तं जवे॥७॥ अथ सहमृदेवीमिवाप्यास्तां हाराणाभिर्निजमा चिवसमेतो गच्छदहोदहारे॥ स्थितिस्तत्स्वकात्ता
र्थ पार्थिवं तच्चयात्रं जनयत पुत्रलोकः सर्वस्तत्रायासीत्॥८॥ तस्मिन्नगते थाविजनापाधीथिकाता कांताम्बरीं वतदेज्जय
नीवमन्वा॥ पातेदिवस पत्रलोकमवेनिमेदमेरायथाल्लसमहितम्मदलोकधाम॥९॥ गत्वान्तवः सुतमवेत्य चिरसदत्वात च
द्वितापसम्भ्रान्त्वित्तासवत्॥ उत्तरूपरात्पतिमेवपतिवक्ष्यन्तनवेवृत्तकलधरः स्थितिमपयावत्॥ इत्युक्त्वा हृतं जं भेतः
त्वामिवस्थिता चचन्द्रेपुनर्जीवातिभगवानसातकुरमाहाद्यीकथावर्णिता॥ तद्धोमोमुक्तवानातस्तरन्पामाशोमहाश्वेतया।
वैशंपायनएवसोऽप्यशुकतांतेनागतः कपिंजल॥१०॥ अपिवाचिनयेनकोपितः शुकनासोऽस्य पिता यदब्रवीत्॥ शुकरव ह
थासपठितः फलितं तद्वचनं चपलाचचा॥ इत्येतां तु कथांतपोधनमुनेः संप्रति दुर्निविसर्त्ते कोहेतु भगवन्नूपदस्य नंदनतां व
मुनेरपामत्॥ जाबालिः पुत्रशरनन्यवभिहितं सुत्रीवी ग्रंथः के चलात्तु यक्ष्येयमतोर जयत्ततयानारीस्वभावोभवत्॥ ११॥ चिरं तव
वचसितस्मिन्नेवमुक्तामहर्षीयज्जनिर्यपिसमासं साकथा वस्त्रवेदे॥ तदनु निजजनेना धायिपर्णवाक्रासंध्यासमयसमुचितेषु राम
स्थानकार्येषु संगे॥१२॥ ॥इतिश्रीकादम्बरीकथासारेऽष्टमः सर्गः॥ ॥श्रीशिव॥ ॥अथमंत्रातज्ज्ञाव १९

20

लीढां तां विलपन्कथाक्रमं ॥ अस्य प्राक्तनभावेपि पूर्वजन्म स्मरति तद्वा ॥१॥ श्वेतकेतोः सुतो भूत्वा पुण्डरीकाभिधो भवं ॥ सवैशम्पायनो
ऽभवज्जातः पुत्रः पतत्रिणः ॥२॥ तुपजातस्मृतेस्तस्य प्रावर्तत सरस्वती ॥ मम प्राग्जन्मविद्यास्म हृदयं प्रतिपेदिरे ॥३॥ यथैव चान्यसंस्का
राश्च क्रमात् प्रागमन् ॥ महाश्वेतानुयायी पितृभ्यः स्पर्शतस्तथा ॥४॥ ततोऽप्यधिककरुणातास्ते संवर्धितः क्रमात् ॥ गगनाक्रमणे प्रा
प्तिमवाप्य जातपक्षतिः ॥५॥ देशस्य स्थगितस्तु समुपारूढयौवनः ॥ गन्तुमैच्छं महाश्वेतां मुखदर्शनदोहदी ॥६॥ अवकाश्यं च
जन्मेदिविलग्नस्य प्रियायास्तु मे ॥ महाश्वेताश्रमोपान्तं तत्र कोऽपि स्मायियं ॥७॥ एकदा त्वथ जाबालेराश्रमं समुपाययौ ॥ तातान्नयास्त्वह
मस्ते हृपरार्धेनः कपिञ्जलः ॥८॥ सवैशम्पायनेत्युक्तं वैशम्पायन मुञ्च कः ॥ त्वमत्र स्वमिनो महमस्मत्पदादिवे ॥९॥ तत श्रेष्ठ
वाणी वस्त्वद्वसिन्निधायमां ॥ वयस्य पुंडरीकस्य यादयेयत्नो तादृशा ॥१०॥ स याक्वदिवापुण्डरीको सो किं रोदिषि कपिञ्जल ॥ त्वयि
मत्ते हृष्ट ससखेव पत्तरीदृशा ॥११॥ कैह बल्कजपस्यमः क्व पर्यन्तं क्व बल्कलं ॥ क्व पवीतं कविवला क्व मुनिः कन्दमः ॥१२॥
सत्यं तरुणितवयस्य त्वातातसंदेशमब्रवीत् ॥ कापिञ्जलः समासेन पुनर्गमनसंस्थां ॥१३॥ तात स्वामाह्निमालोयं वत्सदोष तत्त्वक्रकः
॥ पुनेवि करुतयोर्मुक्तां कल्पी वीर्यजन्मनं ॥१४॥ अपूर्वं च विदित्वा पित्रोतेत्वपि नयस्व मया ॥ तव प्रति क्रिया कारितदातस्ये हिम
मकं ॥१५॥ जपायुः कामयोगस्य प्रस्तः समाप्यते ॥ नयावद्वच्चनातावनगतस्त्वमितः क्वचित ॥१६॥ अन्तदेतिके स्थानु मिरे
न्योपिनिवारितः ॥ तातेन तत्र कैमेकदेशालेपात्र गतागतः ॥१७॥ इत्याख्याय परिष्कुवन्ति अस्व मर्ष्य तत्रमी ॥ क्रमेणाम संप्रस
मुनीन्द्र प्रत्यलक्ष्यदिवमा पतत ॥१८॥ गृहीत तातादश्राविकालेगाशस्यदेवतात ॥ नीतो वारितवामेन कामेन वशमात्मनः
॥१९॥ अनुमेयाचिरतत्रचित्रासमर्दविमोषिका ॥ अवोधयमतिक्रान्तगुर्वाज्ञोगमनं प्रति ॥२०॥ एकदा त्वाश्रमं मत्स्वस्थः
निःक्रान्ततापसं ॥ एकाकी सहसोड्डीय प्रस्थितस्मृपुन्नरी दिशं ॥२१॥ अदूरोड्डीन एवाहमनन्यस्मर्त्तव्य बद्धघनः ॥ अंतं सक्तमाद

लकं त्याजत्ते कचिद्दत्तवीर्यो ॥ २२ ॥ ततः क्षुत्पिपासया पीत्वा किंचिदाद्भ्यं चंचुना ॥ आतपे न परिश्रांतं तरोः कस्यापि कोट
२० रे ॥ २३ ॥ तयोः तत्र निषण्णस्य तदा मे निद्रया मनः ॥ गाढया व्याप्तं च प्रागेव संमग्नमभवत्त ॥ २४ ॥ अथ तु ह्रोत्थितो पदपस्य
तो नातिदूरगं ॥ कृतान्तमिव मातंगयुवानं मम बंधनात् ॥ २५ ॥ आकृष्याकर्मण्यत्वाद्ध्वंससमर्थं पिंजरस्थितं ॥ प्राह नापेक्षलकं
विद्यामि मे नाथ मम घ्नं ॥ २६ ॥ मद्रसौम्य हृति त्वं हि नसंसारापीव हृष्यसे ॥ न हि मांसार्थिनो युक्तं निद्राच्छेदः प्रतिक्षणं ॥ २७ ॥ त
तो विहंगं च मांसमंगुह क्रीडया मिथ्यया हितं ॥ मयानर्थेन केनचित्त्वं किंचित् क्लिष्टेन वाहृतिः ॥ २८ ॥ सो ब्रवीन्महतं श्रेणाः सद्दृष्टो विस्मयः
युक्तः ॥ पृथिव्यस्त्वं जाबालेराश्रमे सुचिरं स्थितः ॥ २९ ॥ स त्वं गतो मम स्वामी दुहितुः कर्मगौरवं ॥ तन्नियोगात्त्वं गृहीतो विस्म
कथां तु प्राप्य मया ॥ ३० ॥ पुनरारख्यामि मां सोम्य पुत्र सिसमरे वेदनां ॥ जानासि न प्रियां तस्याः कृच्छ्रमापो हि न हिंसि ॥ ३१ ॥ सोम
वतन्मत्पेन तरुणेन पिपासयन् ॥ स्वामिनो तद्धनायितत्वं स्वस्थ्य कुसुमस्य हे ॥ ३२ ॥ अवोचं पुनरप्येनं पृष्टवाञ्जातिस्मरो मु
निः ॥ मत्कोऽमृतो विमनाः पुत्र परं … भवान्मयासि ॥ ३३ ॥ सत्यामस्त्वं जानामि मुनिर्गर्भमेव च ॥ यत्त्वं सर्वा पिशाचं वाना हे
माx वासितत्वानां ॥ ३४ ॥ इत्युक्त्वादायपाणौ मे नैषीत्स्पकं कणं बलात् ॥ प्राविशं चाथ मसव्याद्ध्वाला कुमारी केनकपमतां ॥ ३५ ॥ ह्यदूत
ह्यक्रोमा संवत्सरवंयकोपि विस्त ॥ … तत्र … सा … ॥ ३६ ॥ अथ मातंगकन्यायोऽसमामस्मेनमवेदय
तु ॥ स्वामिन्यायमिहानीतः सर्वैधां … यनः शुकः ॥ ३७ ॥ साकृतामिव मा वीरस्ने … याहप्रा ॥ हृष्टा … निधृ … पवस्व
पिंजरे ॥ ३८ ॥ ततोऽतिमुक्ता … केन हृदि मेपदं ॥ मुनिर्मे … चाण्डाल्या … ॥ ३९ ॥ … विदधताच
व जातिं च स्मरतो निजां ॥ महो जाबालिना दिष्ट हृष्टिनाप कृ तं मम ॥ ४० ॥ अहो वत महत्कष्टं मा विषद्यम … ब्राह्मणेन राम
मयानयः कातं चाण्डालवेश्मनि ॥ ४१ ॥ न वने न प्राने नैव … जातिह तज्जीवितं ॥ तापमानो पितामह … मित्र वा चविरु जामिन ॥ ४२ ॥ २०

21

एवमुक्ते द्विजे तेषां मध्यात्कन्या यदि वोत्तरं जगौ ॥ भवत्सु मध्यमः पेवं पंथां श्रेयस्करो मम ॥ ४३ ॥ मत्सुपात्र तत्संकल्पमुपाहृतफलोदयात् ॥ ए
पाचां डल्लकन्या मामारच्य मधुरयागिरा ॥ ४४ ॥ कलान्यन्वं वा नीयमुयमुन्यमि निवसे ॥ भयमौनव्रतोम यदि के मौनमवलंब्य से
॥ ४५ ॥ मुनिर्जितिस्मरोवाचं यदि कोपितथाविल ॥ तिर्यग्मातुश्चिताचार त्रिरिवाग्य समता ॥ ४६ ॥ नाद्य प्रिग किवार हिमालये प्रा
स्वविदोविद्गः ॥ तिस्मिन्न च संस्कारसंस्वपनयनादयः ॥ ४७ ॥ मन्वा मत्वा विचार्य दियादिवा दुविको सि ॥ तस्मिन्मुहि स्कोवा
दिना क्षमेण्या प्रेतत्त्वया ॥ ४८ ॥ आपस्तु वद्धिजातिनाम व्यनिर्धनवियते ॥ अस्माकमा तदा विश्वामित्र ज्ञा घृती ॥ ४९ ॥
कृतादि मुपवासो हि ज्ञिल मुरिवजीविते ॥ लब्धसेवत्समामेव कन्याधिवफलोदके ॥ ५० ॥ इत्थं चाण्डाल सहद्योर्वाक्यैरस्त्री जनो वि
तैः ॥ तस्या विस्मयमानो स्थिरमेव वस्त्रचिंतयं ॥ ५१ ॥ न्वनमेवान चांडालीम वत्स केनापि कर्मणा ॥ मन्ये गतिमिमं प्राप्ता मह्येनापि
वापुनः ॥ ५२ ॥ किमस्तुयसि मातेव पश्यति किं भयाद्दशा ॥ वक्ति चैवमतो मुरव्या करो मि वचनं परं ॥ ५३ ॥ इति मत्वा द्विदो वाचमम
वं भोजननो मुख: ॥ आभोजयस्व मा जोषा जननी चाद्दिने दिने ॥ ५४ ॥ तव मस्याः पारं ज्ञातुमन्वहं प्रार्थिनाम्बो ॥ नन्वेषा प्रार्थम
नापि निजत्वमदीदृशत् ॥ ५५ ॥ नियमाकामा नो हीनेनो कामपि देवता ॥ यो च्छमानयाकालमनेषंत तत्र पंजरे ॥ ५६ ॥ ए
कदातु त्रियामांते राजकन्या सा निद्रया ॥ अग्रां स्वपक्षयां सर्वमापि प्रायजनाहृतं ॥ ५७ ॥ आत्मानं च वनवोदार हेमपंजरवर्ति
नं ॥ कन्यकां ताहृष्टा वै नां द्दष्टदेवेन यादृशां ॥ ५८ ॥ ततः के यं तथा तत्र विस्मितो हमेतया ॥ कस्य हेतोरिहानीतेद्वतिस जना
त्वेषमहं ॥ ५९ ॥ इत्याक र्णिकयामेनां वैश्रापाय नवर्तिता ॥ सवाजाश्चक: सर्वेण्हादं गणामागमत् ॥ ६० ॥ ससंभ्रमं वान्
गत्वतत्र मन्ना यथपुन: ॥ आस्थाना कसेवैष पुमान् तस्य कुमारिका ॥ ६१ ॥ अथ सापृथ्वि प्रथवितले नतेजसा द्योतीवादि
शुश्रस्ति मुखं द्विजा ॥ तत्ताररवेणु स्वभिन्नवल्लकी ध्वनिना स्वरेणागदितुप्रचक्रमे ॥ ६२ ॥ हेराजहिमागिरमा ए सर्वकलानिदे

२१ ततः शापतेयज्ञानिनाय सुधानिधानं॥ कादम्बरीरसगुणो मुनिवद्भावमात्मानमर्पितमदीरमनुस्मरामि॥ ६६॥ मां च विच्छिन्नस
केतनप्रियसालमस्यज्ञननीगुणात्मनः॥ प्रविचेष्टितमचेमितत्वतो नित्यं तुतवसमीपमानिये॥ ६७॥ अयमास्युरुत्पासनंदि
तं च सम्बर तंत्र मनःप्रयातु बामः॥ अविनयपरिक्षं किं नातदानीं मविकल्पयोगरूपा च फला किंपि त्रा॥ ६५॥ तस्या ज्ञयैव
मनुधावयितुं प्रियः त्वमासन्नमेव युक्तमासनस्य घनास्य॥ सद्यो वतीर्य विपिने जनसंगभीत्या मातंगमंगिमचलं बत प्रस्थि
तोस्मि॥ ६६॥ गच्छतामनेन विनिपमपपाको स्ति न्नु लिड्गुःखाम्यनुभावयंती॥ आयावसानमुवयेः क्रोतो न समासमासं चिरम
दमातां॥ ६७॥ मुनेरवश्यथा व्यधिः पितुरमुख्य सिद्धः क्रान्तुः कृतस्त्वमपि संस्मृतः स्वतनुरयत प्रसनाद॥ तदुच्चितमत्त
मसे हृष्ट वीरये गोयुवां निजेन वपुषा भुनानुभवतां प्रियासंगमे॥ ६८॥ इत्युक्तो वेगिगानरभसप्रश्नयो मातंगध
स्त्रपिस्त्र तो कुसुमविदलोय चेपित्वे वप्रद्धो॥ दिग्धाग्रकेचप्रबलरसनादैन्दुरात्ये नीनादैः संभ्रमैव तनुदयतस्य
मसौ दिव्यकांतिः॥ ६९॥ स्वतानुकी लितिरस्यातं च जिक्कागमनमुत्पातितां मवलोक्यतां॥ सुचिरमुद्भोने वेपितां तो चनः कु
मिविवि स्मयमापन्नो नवितः॥ ७०॥ अथ स्वराज्ञो हृदि प्रज्ञकरुपामिरत्तधैर्य निपुणावृवंधः॥ कादम्बरीसंस्मरणानुवद्धे
लब्धा च काशे मदनो विजृंभे॥ ७१॥ नवाज्ज्वलदग्नौ कुसुमन्यतस्मिन्नो वीनकौ नृसिरस्ततीच॥ अम्मोरसंतावमतोवलतेवको
दवन्नमेवनितांतमत्तः॥ ७२॥ पराङ्मुखस्यमौदसे वजस्य माद्वलवर्णोमधुरपिसधानो॥ जगाम निर्लज्ज्य निविष्टतां च
नः क्रमेणास वेंद्रिय हीनिस्मृतौ॥ ७३॥ नगुरोः कथंदेशमयहीक्ष्णुधेयलात्ततान्निमूलधी॥ यततोस्मनतस्यापि सिद्धय
नपरिस्पंदितुमपपावयत्॥ मेतामिनिमत्तस्वप्न उल्वक्रमेण निःसंगतां विरहवेदनयोपनीता॥ मुक्त्वा मनो भुवरुजा स्मृति
वंसयाजा प्राणान्नुमोचसततो च विलग्नमात्॥ ७५॥ जीवितमनवाप्य मसंत तनः कृतास्यदन्तदुर्गतये यदासीत्॥ तदेव संको
नरम ... राम २१ २१

२२

तनयापरत्र चित्राहि विस्रम्भकृतैर्विकारः ॥७६॥ अत्रांतरे चित्ररथात्सञ्जातायास्तनुं प्रियस्यान्वहमर्चयंत्याः ॥ तत्रैव कालः समहान
गच्छद्धेदती रतपसि स्थितायाः ॥७७॥ अथ मधुसमये विंदुस्मितेमान्मदनमहोत्सववासरे सरागं ॥ मलयजघनसार हारपुष्पैर्मल
नु मतिमात्रमलचकार मर्त्यः ॥७८॥ तां वा स्वतापसमक्षापितराजगात्रे कामस्य गोचरमसौ मधुजृंभितस्य ॥ एकाकिनी सप
दि दिव्य निधाय चक्षुः कांतस्वपंतमिव सा पुनरालिलिंग ॥७९॥ चंद्रापीडं साचजग्राह तत्र कंठस्थाने जीवितं च प्रपेदे ॥ तेनाप
वासा समुल्लासतल्पा मिंदुस्पृष्टा सिंधुवेलेव भेजे ॥८०॥ आमावभूवदिमा ध्रियतीम तस्याः शापः कपोलसंक्रांतिहेतुर्दी
यः ॥ तदिहप्रयोगहृतये वभूव तापः तन्निगिरिकृतकृतनोयपि त्वचेमे ॥८१॥ संयाहितातनुरियं न च ध्रियेति शापः कृपोदर
[illegible] परिलक्षितं वलिवडज्जलोकरांशि स्वपादः तमुज्जहार मंजुवलोकं ॥८२॥ सरस्वः शिर्यं पिदधतपोभिरवाप्तदिव्यं जीवं कपिंजल
कादर्पितपाणिपद्मं ॥ मनोभवः प्रादवतं वतमखंडकांतिं सा वपुञ्जं मदवलोकयपुंडरीकं ॥८३॥ कौतूहलात्सह [illegible] गते जुलोकम
लाकपि [illegible] कदावनपत्रलेखा ॥ कांचि द्रिये स [illegible] मनसा सत स्थानात् [illegible] मदनमालिकतोवि वादः ॥८४॥ [illegible]
स्पर्गीर मुक्तलतागता सैतामाचकंचुकमपहाय मुद्दली ॥ कादंबरी चरणयोर्निपपात पत्युर्मानदवामव [illegible] कारते
[illegible] ॥८५॥ इत्थाय वरितोपसत्य चमत्कारश्चेतापरिक्षुत्य साप्रलम्बीकृतपुंडरीकपदवी कलावल्लध्वोत्सवा ॥ दिष्ट्याव
धुयितुमयुक्तरसेना हृयवो पर वा तारापीड तपोवनपारे पितृपितृत्वं स्वावरा ॥८६॥ तारापीडः परिणीत [illegible] प
यौतत्र [illegible] तासा नंदाताः पुरपरि जनाम्नात्यवर्गं [illegible] ताय ॥ तस्मिन्काले तव सद्द्य पुंडरीको पिनाकाल किंचित्सुजावा [illegible] मित्रमु
रवावक्त्र [illegible] ॥८७॥ चंद्रापीडः स्वामीपिजानन्तयमूर्ति [illegible] पीडपुत्रं वदेशानाम ॥ मज्ञीत [illegible] यकीप्रात
कनासदत्तानंदानंदत्तसर्वाश्वासविद्वी ॥८८॥ स पुंडरीको मुनिरप्युपाद्यदात्मानमथाः शुकनासपुत्रं ॥ प्रणम्य स्वापितुः [illegible]

ष मनोरमा यां जननीं च ववंदे॥ ८९॥ अथ चित्तासवतीसमनोरथास्तु तपयो धरचिं कण्णान्विता॥ कृतपंचधुपरिरंभमहोत्सवं च
२२ फलितसर्वमनोरथमन्वमंस्त॥ ९०॥ तारापीडस्तु पादावनतामपि मुद्दः प्रस्रुतानंदबाष्पश्चंद्रापीडं सुतां भोंकथमपि सह सो
त्यापयत्कंठेगृहीत्वा॥ प्रायेण न्नावतीर्ण…दपि स्वबाहुन्नमोलितकपोलः परमापीतस्प्रती प्रणतं तनुरसाजस्य पादौ च
वंदे॥ ९१॥ तस्मैनिवेदयन्नपच क्रमणिच्छतो पियत्नालक्ष्मीमाचिंतयासहराजकन्दर्पा॥ नोदमाचवकार रससंभ्रतमभ्यु
पसत्तास्थितापि महिषी सा हि तस्तदर्थं॥ ९२॥ आजगमुस्तत्रैव त्वगुरुगाक्षुरपटो कृतमुल्लीकर्णरे…डारत्नप्रवालो
ज्वलरुचिरुचिरैः प्रोन्नमनाः किरीटैः शिरोभिः॥ चंद्रापीडं तु संदर्शनरससरभसो मुक्तलीलोदयेन अ॥ निर्व्याजो सुकालत्मा
हितनिरीतिप्रायोपायनाः पार्थिवेंद्रा॥ ९३॥ संवत्र्याधिककर्षत्नामरभसोऽस्मादिलोपा भवन्नधर्ववधूमदाकार बकाल नीड
रससकालना॥ सर्वं चित्ररथस्ततो मदिरयादंसमागोर्थ सुहृड्भेन्नलमयानिमध्यवासताबाजगनत्सुमोदिनी॥ ९४॥ तामप्यामे
निरस्यतापसतनुछायामुनिने सती भावव्रतोलुकमंगतेन ब्रह्मचैवेष मनोहारिणी॥ निवृत्तेचसमुत्रैहिमस्तु भगारंभोत्सवा
हासवेतन्मान्योन्यसमागमे प्रमुदिताः सर्वं सम रेमिरे॥ ९५॥ इति वितत विलासः पुंडरीकेन सार्धं दिवि भुवि च विचित्रो
ध्यानलीलाविहारः॥ अनुमितपतिसंपद्धर्दमानाभिनंदः प्रथममभजत चंद्रापीडमहीशि मिगाक॥ ९६॥ ॥
इति श्री भट्टजयंतस्य नो अभिनंदस्य कृतौ कादंबरीकथासारे अष्टमः सर्गः॥ ॥ श्रीरस्तु॥ संवत् १७ दर्शपथ राम
२२

...मुड़तोरचाल मै सैरमैडैसुरभियोंशोगे:॥

...नुरागाक्षयपगोरसुधराने बी जी गा...

24

॥श्रीगणेशाय नमः॥ सकलकलाणमिरतिर्हि दिशेषि॥ ज्ञानकलाएहरा
श्रीकृष्णोपाख्यानमेतानि पंचविंशतपद्यानि कर्णादयो वितरणप्रथिताः
पृथिव्यां यद्यप्यतोऽभुरनल्पगुणाभिरामाः॥१॥

[illegible] नाद्यायं [illegible] पुता वि भा इति [illegible]
[illegible] द्या समुत्पन्न च द्विना पात के स्मिन मृ: प्र स्य
[illegible] व ने कि [illegible] सं रा णां [illegible] वि विघ ते पा दर्श प स्म न
[illegible] मनुजाग्नि पी [illegible] स्तो ब व से [illegible]
[illegible] या ता नि व: एकादश्यां प वा स स्य कृ [illegible]
[illegible] त म व नि [illegible] एकादश्यां प: ॥ [illegible] तत्स र्व वि [illegible]

६

[illegible] दशम्यां तु [illegible] ज्वा सुगन्धकै: [illegible]
[illegible] स्थाहरा: ॥ न [illegible] धेयम [illegible]
[illegible] ॥ तस्यां स्नानं [illegible] तदानं चैव विशेषत:
[illegible] दया [illegible] पापा सु [illegible] पात को प मे: [illegible] रा [illegible]
[illegible] त नी [illegible] य त: [illegible] संरिद्दि [illegible]
[illegible] तानि: स्यादस्मि [illegible] नस्संशय: । हरे [illegible]
[illegible] नि [illegible] दशम्यां [illegible]
[illegible] [illegible] स प [illegible] त [illegible]

मीहः किंकायः स खलु किमुपायस्त्रिभुवनं किमाधारो धाता सृजति कि
म० हिं० मुपादान इति च। अतर्क्यैश्वर्ये त्वय्यनवसरदुःस्थो हतधियः कुतर्कोऽयं कां
९ श्चिन्मुखरयति मोहाय जगतः ॥५॥ अजन्मानो लोकाः किमवयववन्तोऽपि
जगतामधिष्ठातारं किं भवविधिरनादृत्य भवति। अनीशो वा कुर्याद्भुवनज
नने कः परिकरो यतो मंदास्त्वां प्रत्यमरवर संशेरत इमे ॥६॥ त्रयी सांख्यं यो
गः पशुपतिमतं वैष्णवमिति प्रभिन्ने प्रस्थाने परमिदमदः पथ्यमिति च ॥ रुचीनां
वैचित्र्यादृजुकुटिलनानापथजुषां नृणामेको गम्यस्त्वमसि पयसामर्णव इव ॥
७॥ महोक्षः खट्वांगं परशुरजिनं भस्म फणिनः कपालं चेतीयत्तव वरद तंत्रोप
करणं ॥ सुरास्तां तामृद्धिं दधति तु भवद्भ्रूप्रणिहितां न हि स्वात्मारामं विषयमृगतृ
ष्णा भ्रमयति ॥८॥ ध्रुवं कश्चित्सर्वं सकलमपरस्त्वध्रुवमिदं परो ध्रौव्याध्रौव्ये

श्रीगणेशायनमः॥ महिम्नः पारं ते परमविदुषो यद्यसदृशी स्तुतिर्ब्र
ह्मादीनामपि तदवसन्नास्त्वयि गिरः॥ अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणामा
वधि गृणन् ममाप्येषः स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः॥ १॥ अतीतः पंथानं तव च म
हिमा वाङ्मनसयोरतद्व्यावृत्त्या यंचकितमभिधत्ते श्रुतिरपि॥ स कस्य स्तो
तव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न व
चः॥२॥ मधुस्फीता वाचः परमममृतं निर्मितवत स्तव ब्रह्मन् किं वागपि
सुरगुरोर्विस्मयपदं॥ मम त्वेतां वाणीं गुणकथनपुण्येन भवतः पुनामीत्य
र्थेस्मिन् पुरमथन बुद्धिर्व्यवसिता॥३॥ तवैश्वर्यं यत्तज्जगदुदयरक्षाप्र
लयकृत् त्रयीवस्तु व्यस्तं तिसृषु गुणभिन्नासु तनुषु॥ अभव्यानामस्मिन्
वरद रमणीयामरमणीं विहंतुं व्याक्रोशीं विदधत इहैके जडधियः॥ ४॥ कि

रणयोर्नकस्यापुन्नसौभवतिशिरस स्त्वय्यवनतिः॥१३॥अकांडब्रह्मांड

म० हि० क्षयचकितदेवासुरकृपाविधेयस्यासीद्यस्त्रिनयनविषं संहृतवतः॥सक

ल्माषःकंठे नवनकुरुतेनश्रियमहो विकारोपिश्लाघ्यो भुवनभयभंगव्य

२ सनिनः॥१४॥असिद्धार्थानैव क्वचिदपिसदेवासुरनरे निवर्तेतेनिसंजगति

जयिनोयस्यविशिखाः॥सपश्यन्नीशत्वामितरसुरसाधारणमभूत्स्मरःस्मर्त

व्यात्मानहिवशिषुपथ्यःपरिभवः॥१५॥महीपादाघाताद्व्रजतिसहसासंशयप

दंपदंविष्णोर्भ्राम्यद्भुजपरिघरुग्णग्रहगणं॥मुहुर्द्यौर्दौस्थ्यंयात्यनिभृतजटा

ताडिततटाजगद्रक्षायैत्वंनटसिननुवामैवविभुता॥१६॥वियद्व्यापीतारागण

गुणितफेनोद्गमरुचिःप्रवाहोवारांयःपृषतलघुदृष्टःशिरसिते॥जगद्द्वीपाका

रंजलधिवलयंतेनकृतमित्यनेनैवोन्नेयंधृतमहिमदिव्यंतववपुः॥१७॥

जगति गदति व्यस्तविषये ॥ समस्तेप्येतस्मिन्पुरमथन तैर्विस्मितइव स्तुवन्जि
ह्रेमि त्वां न खलु ननु धृष्टा मुखरता ॥ ९ ॥ तवैश्वर्यं यत्नाद्यदुपरि विरिंचो हरि
रधः परिच्छेत्तुं याताव नलमनलस्कंधवपुषः ॥ ततो भक्तिश्रद्धाभरगुरुगृणद्भ्यां
गिरिश यत्स्वयं तस्थे ताभ्यां तव किमनुवृत्तिर्न फलति ॥ १० ॥ अयत्नादापाद्य त्रि
भुवनमवैरव्यतिकरं दशास्यो यद्बाहूनभृत रणकंडूपरवशान् ॥ शिरःपद्मश्रे
णीरचितचरणांभोरुहबलेः स्थिरायास्त्वद्भक्तेस्त्रिपुरहर विस्फूर्जितमिदम्
॥ ११ ॥ अमुष्य त्वत्सेवा समधिगतसारं भुजवनं बलात्कैलासेपि त्वदधिवसतौ
विक्रमयतः ॥ अलभ्या पाताले प्यलसचलितांगुष्ठशिरसि प्रतिष्ठा त्वय्यासी
ध्रुवमुपचितो मुह्यति खलः ॥ १२ ॥ यदृद्धिं सुत्राम्णो वरद परमोच्चैरपि सतीम
धश्चक्रे बाणः परिजनविधेयत्रिभुवनः ॥ न तच्चित्रं तस्मिन्वरिवसितरि त्वच्च

हि॰ कर्त्तुः श्रद्धाविधुरमभिचा रायहिमखाः ॥२१॥ प्रजानाथंनाथप्रसभम
२ भिकंस्वांदुहितरंगतंरोहिद्भूतांरिरमयिषुमृष्यस्यवपुषा ॥धनुष्पाणेर्यातं
रु दिवमपिसपत्राकृ तममुंत्रसंतंतेद्यापिसजतिनमृगव्याधरभसः ॥२२॥
स्वलावण्याशंसाधृतधनुषमह्नायतृणवत्पुरः प्लुष्टंदृष्ट्वापुरमथनपुष्प युधा
धमपि ॥यदिस्त्रैणंदेवीयमनिरतदेहार्द्धघटनादवैतित्वामद्धाबतवरदमुग्धायु
वतयः ॥२३॥ श्मशानेष्वाक्रीडास्मरहरपिशाचाःसहचराश्चिताभस्मालेपःस्र
गपिनृकरोटीपरिकरः ॥अमंगल्यंशीलं तवभवतुनामैवमखिलंतथापिस्म
र्तॄणांवरदपरमंमंगलमसि ॥२४॥ मनःप्रत्यक्चित्तेसविधमवधायात्तमरुतः
प्र हृष्यद्रोमाणःप्रमदसलिलोत्संगितदृशः ॥यदालोक्या ह्लादंह्रदइवनि २

रथः क्षोणीयंता शतधृतिरगेंद्रो धनुरथो रथांगे चंद्रार्कौ रथचरणपाणिः शर इति॥
दिधक्षोस्ते कोयं त्रिपुरतृणमाडंबरविधिर्विधेयैः क्रीडंत्यो न खलु परतंत्राः
प्रभुधियः॥१८॥ हरिस्ते साहस्रं कमलबलिमाधाय पदयोर्यदेकोने तस्मि
न्निजमुदहरन्नेत्रकमलम्॥ गतो भक्त्युद्रेकः परिणतिमसौ चक्रवपुषा त्रयाणां
रक्षायै त्रिपुरहर जागर्ति जगताम्॥१९॥ क्रतौ सुप्ते जाग्रत्त्वमसि फलयोगे
क्रतुमतां क्व कर्म प्रध्वस्तं फलति पुरुषाराधनमृते॥ अतस्त्वां संप्रेक्ष्य क्रतु
षु फलदानप्रतिभुवं श्रुतौ श्रद्धां बध्वा दृढपरिकरः कर्मसु जनः॥२०॥
क्रियादक्षो दक्षः क्रतुपतिरधीशस्तनुभृतामृषीणामार्त्विज्यं शरण
दसदस्याः सुरगणाः॥ क्रतुभ्रंशस्त्वत्तः क्रतुफलविधानव्यसनिनो ध्रुवं

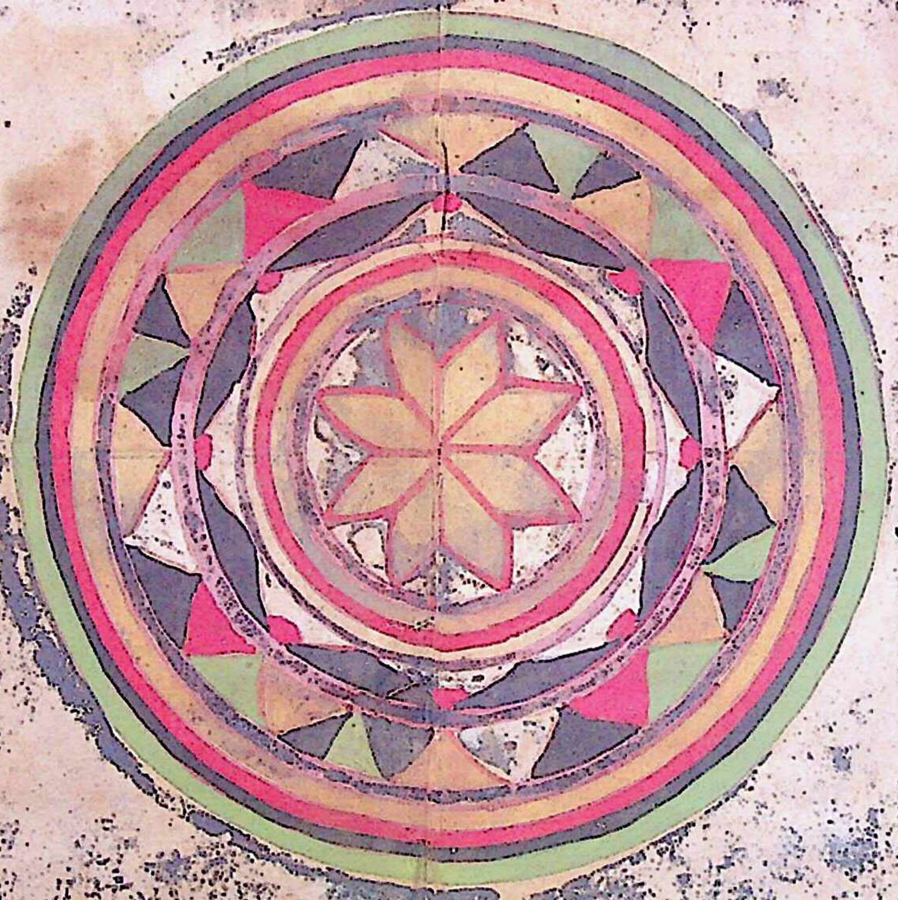
म॰हि॰ विश्वोमत्तौ भवाय नमो नमः प्रबलतमसे तत्संहारे हराय नमो नमः
॥जनसुखकृते सत्त्वो[illegible] मृडाय नमो नमः प्रमहसि पदे निस्त्रैगु
१४॥ ण्ये शिवाय नमो नमः ॥ ३० ॥ कृशपरिणति चेतः क्लेशवश्यं क्व चेदं क्व च
तव गुणसीमोल्लंघिनी शश्वदृद्धिः ॥ इति चकितममन्दीकृत्य मां भक्ति
राधाद्वरद चरणयोस्ते वाक्यपुष्पोपहारं ॥ ३१ ॥ असुरसुरमुनी
न्द्रैरर्चितस्येन्दुमौलेर्ग्रथितगुणमहिम्नो निर्गुणस्ये[illegible] ॥ सकलगु गन्धर्व
व णा[illegible]रेशः पुष्पदन्ताभिधानो रुचिरमलघुवृत्तैः स्तोत्रमेतच्चकार ॥
३२ ॥ असितगिरिसमं स्यात्कज्जलं सिन्धुपात्रे सुरतरुवरशा
खा लेखनी पत्रमुर्वी ॥ लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं

मज्यामृतमयेदधत्यन्तस्तत्वं किमपि यमिनस्तत्किल भवान्॥२५॥ त्वमर्कस्त्वंसो
मस्त्वमसिपवनस्त्वंहुतवहस्त्वमापस्त्वं व्योमत्वमुधरणिरात्मात्वमितिच॥ परि
च्छिन्नामेवंत्वयिपरिणता बिभ्रति गिरं न विद्मस्तत्तत्वं वयमिह हि यत्वंनभवसि॥२६॥
त्रयीन्तिस्रो वृत्तीस्त्रिभुवनमथोत्रीनपिसुरानकाराद्यैर्वर्णैस्त्रिभिरभिदधत्तीर्ण
विकृति॥ तुरीयन्ते धामध्वनिभिरवरुन्धानमणुभिः समस्तं व्यस्तं त्वां शरणद गृणा
त्योमितिपदम्॥२७॥ भवः शर्वो रुद्रः पशुपतिरथोग्रः सहमहांस्तथाभीमेशाना
वितियदभिधानाष्टकमिदम्॥ अमुष्मिन्प्रत्येकं प्रविचरतिदेवः श्रुतिरपि प्रियायास्मै
णि धाम्ने प्र हितनमस्योस्मिभवते॥२८॥ नमो नेदिष्ठाय प्रियदवदविष्ठायच
नमोनमः क्षोदिष्ठाय स्मरहर महिष्ठाय चनमः॥ नमो वर्षिष्ठाय त्रिनयनय
विष्ठायचनमोनमः सर्वस्मै ते तदिदमिति सर्वाय च नमः॥२९॥ बहलरजसे

स्तीर्थे होमयागादिकाः क्रियाः॥ महिम्नस्तवपाठस्य कलां नार्हन्ति
षोडशीम्॥३८॥ आसमाप्तमिदं स्तोत्रं सर्वमीश्वरवर्णनम्॥ अनौ
पम्यमनोहारि पुण्यं गंधर्वभाषितम्॥३९॥ इति श्रीपुष्पदन्ताचार्य
विरचितं महिम्नस्तोत्रं समाप्तं॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
संवत् १९०६ शाके १७७१ रौद्रनाम संवत्सरे श्रावणमासे कृष्णपक्षे
त्रयोदश्यां तिथौ दिने पुस्तकं समाप्तं गोरखटेर स्वपनामकं नरहरेण
कार्यार्थं लिखितं॥ स्वार्थं परोपकारार्थं च॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥५॥

अहर हरनवय्यु॥ दीक्षा...मंत्रश्च...असुरसारमुनि... मौभिष्ट एवास्यरोषा ३
तदपितव गुणानामीश पारं न याति॥ ३३॥ कुसुमदशननामा सर्वगंध
र्वराजा शशधरवरमौलेर्देवदेवस्य दासः॥ सखलु निजमहि
[illegible] स्तवनमिदमकार्षीद्दिव्यदिव्यंमहिम्नः॥ ३४॥ सुरवरमु
निपूज्यं स्वर्गमोक्षैकहेतुं पठति यदिमनुष्यः प्राञ्जलिर्नान्यचेताः॥ व्र
जतिशिवसमीपं किन्नरैः स्तूयमानः स्तवनमिदममोघं पुष्पदंत
प्रणीतम्॥ ३५॥ महेशान्नापरो देवो महिम्नो नापरा स्तुतिः॥ अघो
रान्नापरो मंत्रो नास्ति तत्वं गुरोः परम्॥ ३६॥ श्रीपुष्पदंतमुखपंकज
निर्गतेन स्तोत्रेण किल्बिषहरेण हरप्रियेण॥ कंठस्थितेन पठितेन
समाहितेन सुप्रीणितो भवति भूतपतिर्महेशः॥ ३७॥ दीक्षादानं तप

महेशान्नापरो देवो

30

